

EXPO

Tco

Ett hot mot synligheten – högerextrema homofober i europeiska parlament 2012

En rapport av Martha Hannus, Expo.

2012-12-13

Foto:© Expo

Författare: Martha Hannus
epost: martha.hannus@expo.se

Foto omslag: © Expo

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	5
Ett hot mot synligheten – högerextrema homofober i europeiska parlament	6
Sammantaffning	6
Inledning	6
HBT-personers rättigheter i dagens Europa	8
Attacker och lagar som begränsar yttrandefriheten	8
Hbt-personers mänskliga rättigheter	8
En rapport om organiserad intolerans	10
Högerextrem homofobi: historia och ideologi	11
”Ett hot mot den vita rasen”	11
Splittrade familjer och svaga män	11
En ”rosatvättad” intolerans	12
Hur intoleranta attityder hänger ihop	13
Att ta itu med den intoleranta agendan	13
En våg av högerextrema partier i Europa?	14
Högerextrema och invandringsfientliga partier i europeiska parlament	16
Högerextrema partiers inflytande i Europa	16
Europeiska skillnader och strategier	20
Bulgarien: omfattande homofobi och en problematisk diskurs	20
Ungern: en nationalistisk majoritet i parlamentet	23
Frankrike: ett rosatvättat Front National	26
Nederländerna: ”intolerans mot intolerans”?	28
Sverige: ett hot mot synligheten?	31
Analys och slutsatser	36
Inga uppenbara samband	36
Högerextrema homofober styr debatten	36
Hbt-rättigheter som en del av en europeisk nationalistisk identitet?	37
Fördomar utgör stora hinder	38
En långsiktig strategi för att motverka intolerans	39
Bilaga:	
Högerextrema och invandringsfientliga partier i europeiska parlament	40
Litteraturlista	50

FÖRORD

Under det senaste året har det i Europa förekommit allt fler trakasserier mot Prideparader och i vissa länder har paraderna nekats tillstånd. En del länder har också stiftat lagar som särskilt riktar sig mot hbt-rättigheter och hbt-personer. Detta är en allvarlig utveckling som strider mot de mänskliga rättigheterna.

I flera av Europas länder har starkt nationalistiska partier fått plats i parlamenten, vilket har lett till ökade inslag av lagstiftning som försämrar situationen för hbt-personer, men också för människor med annan etnisk bakgrund än nordeuropeisk. Rapporten visar hur grupper som romer, muslimer och judar och även fackföreningsaktiva hotas av dessa partiers politik. Denna politik hotar såväl kvinnors rättigheter som strävan efter jämställdhet. Risker är att den ekonomiska krisen i Europa, med hög arbetslöshet som följd, ökar risken ytterligare för att dessa många gånger extrema nationalistiska partier vinner ökat stöd.

Detta är en allvarlig utveckling som ökar motsättningarna mellan människor och som motverkar allas lika värde och rätt. TCO har tagit initiativ till denna rapport som ett led i arbetet för större öppenhet och tolerans.

Rapporten är skriven av Expo och handlar om effekterna av nationalistiska partiers ökade närvaro i europeiska parlament med särskilt fokus på hbt-rättigheter. Rapporten beskriver vilket inflytande nationalistiska extremistiska partier har i olika länder och vilken roll partierna kan tänkas spela när det gäller uppluckringen av mänskliga rättigheter, i synnerhet hbt-rättigheter. Rapporten har skrivits av Martha Hannus, Expo, som ansvarar för innehållet.

Vi hoppas att rapporten blir ett viktigt inslag i den fortsatta diskussionen kring hbt-personers villkor och i arbetet för öppna, toleranta samhällen präglade av mångfald och mänskliga rättigheter.

ETT HOT MOT SYNLIGHETEN – HÖGEREXTREMA HOMOFOPER I EUROPEISKA PARLAMENT

Sammanfattning

Den här rapporten ger en översikt över högerextrema och intoleranta partiers representation i parlament i EU-länderna. Genom att titta närmare på fem olika fall undersöker rapporten hur olika partier i olika länder uppfattar och förhåller sig till hbt-personers mänskliga rättigheter. Rapporten bidrar med nya kunskaper om skärningspunkten mellan homofobi och högerextrem ideologi i Europa på 2000-talet.

Allmänna slutsatser:

- Homo-, bi-och transfobi är en integrerad del av den högerextrema ideologin.
- Den framgång och det inflytande högerextrema partier har varierar stort mellan olika europeiska länder.
- Det finns en skillnad mellan mer traditionella, öppet antisemitiska och rasistiska partier som motsätter sig hbt-rättigheter och partier med främst en antimuslimsk agenda som verkar mer ointresserade av hbt-rättigheter.
- I vissa länder är det inte extremhögern utan andra partier som är det största problemet för hbt-personers rättigheter eftersom de har mer inflytande på politiken och också har en agenda som motsätter sig hbt-rättigheter. Det gäller särskilt för konservativa kristna partier.
- Utbredd homofobi är på vissa ställen ett större hot än organiserade intoleranta grupper.

För människorättsorganisationer, antidiskrimineringsorganisationer och fackföreningar är arbetet mot homofobi och högerextremism, samt förståelsen av hur dessa hänger ihop, viktigt av flera skäl. Först och främst står extremhögerens agenda i direkt kontrast till främjandet av lika rättigheter för alla. För det andra är människorättsorganisationer och fackföreningar ofta även uttalade mål för högerextremister. För det tredje kan människorättsorganisationer och fackföreningar samarbeta för att bekämpa homofobi och rasism för att minska dessa partiers påverkan och framgång i framtida val.

Inledning

Våld och fientlighet mot hbt-personer (homosexuella, bisexuella och transpersoner) har länge varit viktiga komponenter i ideologin hos intoleranta, rasistiska och nazistiska partier. Den senaste utvecklingen i Europa, med bland annat förbud mot Prideparader, lagstiftning för att avskaffa så kallad ”gay propaganda” samt attacker mot hbt-aktivister visar att situationen för hbt-personers fysiska säkerhet

Pride, Stockholm. Foto: © Expo

och trygghet i Europa fortfarande är oroande. De senaste valframgångarna för högerextrema partier i Europa ökar dessutom oron för stabiliteten i befintlig lagstiftning gällande diskriminering, mänskliga rättigheter och hatbrott i europeiska länder, liksom denna lagstiftnings framtida tillämpning samt möjligheten för en progressiv utveckling på området mänskliga rättigheter. I sin parlamentariska position kan intoleranta partier idag påverka lagstiftning och därmed hbt-personers rättigheter. För fackföreningar är detta givetvis en anledning till stor oro. Inte bara skiljer sig de grundläggande värderingarna hos dessa partier i grunden från fackföreningars värdegrund, utan fackföreningsmedlemmar är också ofta uttalade måltavlor för intoleranta grupper.

Vilket inflytande har dessa partier egentligen i europeiska parlament? Vilka är deras ståndpunkter gällande hbt-personers mänskliga rättigheter? Vad säger det om de framtida utsikterna för människor att kunna leva ett liv utan diskriminering?

Denna rapport syftar till att belysa dessa frågor. Först ges en översikt av intoleranta partiers påverkansmöjligheter i europeiska parlament, sedan presenteras ett antal fall för att visa hur dessa partier fungerar och vilka deras ståndpunkter är gällande hbt-personers rättigheter.

HBT-PERSONERS RÄTTIGHETER I DAGENS EUROPA

Attacker och lagar som begränsar yttrandefriheten

Under 2012 rapporterade nyhetskällor över hela Europa en mycket dyster bild av utvecklingen kring hbt-personers mänskliga rättigheter. I ett uttalande i september 2012 uttryckte ILGA-Europe oro över den senaste tidens våldsamma incidenter med transsexuella och homofobiska motiv, såsom fysiska angrepp på en man i Belgrad, attacken på deltagare i den årliga Transgender Europe Conference i Dublin och «brutala fysiska angrepp» på två personer i Montenegro (ILGA-Europe uttalande, 120911). I augusti avtog högsta domstolen i Moskva en ansökan från en hbt-aktivistgrupp om att organisera Prideparader de följande 100 åren. Ansökan var ett sätt att uppmärksamma de kontinuerliga förbuden mot Prideparader i staden.

Lagar eller lagändringar, så kallade antigaylagar, diskuteras eller har diskuterats i ett antal parlament och regionala organ runt om i Europa, bland annat i flera re-

Medlemmar ur Nationaldemokratisk Ungdom, NDU, omhändertagna av polisen sedan de attackerat Pridefestivalens karnevalståg vid Slottsbacken. Foto: © Expo

gioner i Ryssland, Moldavien, Lettland, Litauen och Ukraina. Lagarna som förbjuder «gaypropaganda» till «skydd för moralen» kriminaliserar spridningen av information om hbt-personers rättigheter och begränsar särskilt yttrandefriheten för hbt-aktivister och personer. Nyligen meddelade serbiska myndigheter att prideparaden i Belgrad hade förbjudits

eftersom säkerheten för deltagarna inte kunde garanteras. Det var andra året som prideparaden i Belgrad avblåstes. Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, FRA, beskriver det europeiska landskapet vad gäller hbt-rättigheter som varierande och ojämnt (FRA Homophobia Study, 2010).

Hbt-personers mänskliga rättigheter

I september 2012 antog Europaparlamentet ett direktiv som erkänner särskilda behov av skydd för brottsoffer som utsatts för hatbrott utifrån sexuell läggning, kön och könsidentitet. Direktivet ska omvandlas till lagstiftning i medlemsländerna. Det kan ses som ett steg mot en gemensam rättslig ram för att kunna skydda

hbt-personers mänskliga rättigheter. Men trots förbättringar som denna är situationen fortfarande långt ifrån perfekt.

Enligt ILGA Europe är lagskyddet kring mänskliga rättigheter för homo-, bisexuella och transpersoner i Europa långt ifrån att garantera fullständig jämställdhet för alla medborgare. ILGA Europe Rainbow Index är ett betyg på hur väl europeiska länder skyddar hbt-personers mänskliga rättigheter i 42 kategorier, inklusive rätt till asyl, jämlikhet, lagar och institutioner för icke-diskriminering, mötes- och yttrandefrihet, erkännande av juridisk könstillhörighet samt möjlighet till samkönade partnerskap och föräldraskap. Resultaten är en poäng mellan 30 (respekt för mänskliga rättigheter, full jämlikhet) och -12 (grova kränkningar av mänskliga rättigheter, diskriminering). Det landet som presterar bäst är enligt ILGA Storbritannien med ett resultat på 21, medan Ryssland och Moldavien delar den lägsta poängen på -4,5. Bland EU-länderna (i tabellen nedan) har Storbritannien, Tyskland och Spanien mest hbt-vänlig politik, medan Cypern och Lettland inte lyckas skydda hbt-personers rättigheter. Uppenbarligen har de flesta europeiska länder mycket kvar att göra innan de säkerställer och skyddar hbt-personers rättigheter. Därför är de framtida möjligheterna att införa progressiv lagstiftning på området av stor betydelse och intresse.

Tabell 1: Rainbow index i EU-länderna 2012

EU-land	Rainbow Index 2012
Storbritannien	21
Tyskland	20
Spanien	20
Sverige	18
Belgien	17
Nederländerna	16
Portugal	15
(Norge)	15
Ungern	14
Österrike	12
Finland	11
Tjeckien	9
Danmark	9
Irland	9
Slovakien	9
Slovenien	9
Luxemburg	8
Bulgarien	6
Frankrike	6
Litauen	3
Italien	2,5
Estland	2
Grekland	2
Polen	2
Cypern	1
Lettland	1

Källa: ILGA-Europe Rainbow index och Rainbow map 2012

En rapport om organiserad intolerans

Hittills har undersökningar av intolerans mot hbt-personer i Europa fokuserat på frågan om diskriminering av individer, inskränkningar av yttrandefriheten samt hatbrott och våld mot hbt-personer – samtliga viktiga områden att åtgärda för att förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna i Europa. Däremot har skärningspunkten mellan rasism, nationalism och hbt-rättigheter, och frågan om intoleranta partier och politisk organiserad intolerans inte fått tillräcklig uppmärksamhet. Ofta behandlas dessa områden separat, vilket gör att fientligheten mot mänskliga rättigheter i allmänhet och hbt-rättigheter i synnerhet som är en integrerad del av ideologin hos intoleranta grupper, sällan blir tillräckligt belyst. Den här rapporten bidrar alltså med ett nytt perspektiv på samspelet mellan högerextremism och homofobi i Europa idag.

Varför är fientlighet mot hbt-personer en så viktig del av många högerextrema partiers agenda? Hur stort är deras inflytande i europeiska parlament? Och viktigast; på vilket sätt kan vi förvänta oss att de agerar i frågor som rör icke-diskriminering och hbt-rättigheter?

Syftet med den här rapporten är att lyfta upp dessa frågor och försöka ge en överblick över framtida möjligheter till lagstiftning mot diskriminering, dess genomförande och situationen för de mänskliga rättigheterna i ett expanderande Europa i kris.

HÖGEREXTREM HOMOFABI: HISTORIA OCH IDEOLOGI

För intoleranta grupper ses allt och alla som avviker från den önskade normen som ett hot. Valet av fiende varierar, men ofta är heteronormen en viktig beståndsdel av vad Paul Taggart i sitt arbete med populism har benämnt ”the heartland”, den idealiska platsen i tid och rum som intoleranta grupper vill bevara eller åter skapa (Taggart, 2000).

”Ett hot mot den vita rasen”

I rasistisk och nazistisk ideologi är idén om den vita rasens överlägsenhet central. För grupper med en etnopluralistisk ideologi är istället idén om separation av raser och etniciteter avgörande. Etnopluralister hävdar att raser och etniska grupper bör hållas åtskilda,

men att ingen är överlägsen den andra. Inom dessa ideologier finns idén om ett specifikt kulturarv som överförs mellan generationer. En viktig del av detta kulturarv är föreställningen om kärnfamiljen, med heterosexualitet som norm och traditionella könsroller, där män och kvinnor ses som i grunden olika och tilldelas olika roller i samhället utifrån sina biologiska egenskaper (Expo och RFSL, 2005, sid.15). Som ett resultat av det blir människor som på något sätt bryter eller utmanar normen för heterosexualitet ett hot mot den föredragna samhällsliga ordningen. Hat och fientlighet mot hbt-personer har varit en del av dessa ideologiers propaganda även under Nazityskland och Förintelsen, där homosexuella mördades i dödslägren.

Maranata demonstrerar mot Pride med det, på grund av felstavning, något märkliga budskapet ”du inte ska ligga med posten som med en kvinna”. Foto: © Expo

Splittrade familjer och svaga män

Det finns flera skäl till varför intoleranta grupper ser hbt-personer som ett hot. För många rasistiska och nazistiska rörelser ses kärnfamiljen som den minsta enheten i samhället och som en viktig grund inför kommande utmaningar. Inom vissa intoleranta grupper betraktas levnadssätt som avviker från heteronormen som improduktiva och onaturliga – för att rasen eller det specifika

kulturarvet ska leva vidare är det huvudsakliga syftet med relationer att producera barn.

En annan vanligt förekommande syn hos många högerextrema grupper idag är att hbt-personers rättigheter, feminism och rättigheter för kvinnor försvagar mäns position i samhället och gör manliga individer svaga – oförmögna att försvara sina familjer och sin ras från främmande element eller oförmögna att delta i det kommande apokalyptiska kriget. I sitt manifest hävdade den norska terroristen Anders Behring Breivik att detta är en anledning till att väst är oförmöget att försvara sig från det muslimska hotet.

I en undersökning av attityder till hbt-personer hos den svenska rasideologiska miljön på internet visade EXPO och RFSL att hbt-personer ofta beskrivs i termer av sjukdom och pedofili, att de måste utrotas för att skydda det «normala samhället» och att de beskrivs som ett hot mot familjen och rasens överlevnad (Expo och RFSL, 2005). Vissa grupper talar om en «gaylobby», andra om en »judisk lobby» vars syfte är att krossa kärnfamiljen snarare än att främja homosexuellas rättigheter, en åsikt som tagit plats inom nutida rasistiska konspirationsteorier. Medier ses här som medlöpare som främjar en positiv bild av hbt-personer som en del av konspirationen, allteftersom hbt-personer blir mer synliga. Vissa grupper som försöker mjuka upp sin retorik och röra sig in på den traditionella politiska arenan, beskriver fortfarande hbt-personer som psykiskt instabila människor i behov av hjälp för att bli «normala».

En »rosatvättad» intolerans

En del högerextrema eller högerpopulistiska partier har ändrat uppfattning något när det gäller hbt-rättigheter. Det gäller särskilt grupper inom den växande antimuslimska rörelsen, där counterjihadrörelsen utgör en undergrupp. Den här rörelsen har till stora delar lämnat den klassiska antisemitiska extremhögern och fokuserar istället på att skydda det fria och demokratiska Europa från «barbariska» muslimer och Mellanösternländer. I detta «krig för frihet» använder man argumentet att man försvarar mänskliga rättigheter, minoritetsgrupper och yttrandefriheten i syfte att attackera muslimer och islam. I linje med det positionerar sig anti-muslimska grupper ibland till förmån för hbt-personers rättigheter, men bara när det passar deras övergripande mål: att attackera muslimer. Det gäller särskilt för den så kallade counterjihadrörelsen, en rörelse som motsätter sig vad de uppfattar som islamiseringen av världen. Exempel på en sådan strategi är inrättandet av en HBT-division hos den våldsamma brittiska gaturörelsen English Defence League, samt deras systerorganisation Finnish Defence Leagues försök att delta i en Prideparad i Tammerfors i Finland 2012. Dessutom uppfattar dessa grupper muslimer som ett demografiskt hot: man menar att muslimerna föder fler barn än andra européer (eller amerikaner), och när de blir en majoritet kommer de att införa sharialagar över hela Europa. För mer konservativa antimuslimska aktivister är behovet av att öka födelsetalen i sin egen befolkning viktig och hbt-personer kan då upplevas som ett hot mot det målet, samt stå i strid med konservativa kristna värderingar.

Högerpopulistiska partier som Sverigedemokraterna i Sverige vet vid det här laget att de behöver undvika att uttrycka fientlighet mot hbt-personer. Men citat

från enskilda kandidater tyder på att dessa partier är långt ifrån toleranta. Deras traditionalistiska hållning i frågor som sterilisering av transpersoner och adoption för samkönade par, i kombination med deras ständiga omfamning av kulturarvet och kärnfamiljen tyder på att normen för den heterosexuella kärnfamiljen fortfarande är kärnan i deras nationalistiska politik.

Hur intoleranta attityder hänger ihop

Det finns en viktig anledning till att förvänta sig att en intolerant ideologi ofta finns bredvid en annan: det empiriska argumentet. I rapporten «Intolerans, fördomar och diskriminering: En europeisk rapport», utgiven av Friedrich Eberhard Stiftung 2011, finner författarna ett starkt samband mellan fördomar mot en grupp och fördomar mot andra grupper «som vid första anblicken är helt annorlunda». Bland dem som deltog i undersökningen (ett representativt urval av 1000 personer per land, intervjuade över telefon), är invandringsfientliga attityder relaterade till antisemitiska attityder, antimuslimska attityder även till antisemitiska attityder och så vidare. Dock är relationen mellan olika intoleranta attityder inte lika stark för alla kombinationer – till exempel verkar antimuslimska attityder och homofobi vara något svagare relaterat. Den starkaste relationen när det gäller homofobi finns mellan sexism och homofobi, men förhållandet är också betydelsefullt för rasism, invandringsfientliga attityder och antisemitism. Så ser situationen ut i Europa i genomsnitt. Men tittar man på enskilda länder, blir det tydligt att homofobi och rasism är mer starkt relaterat på vissa platser. I Storbritannien är sambandet mellan rasism och homofobi lika starkt som sambandet mellan sexism och homofobi för hela Europa, för att ge ett exempel.

Att ta itu med den intoleranta agendan

Det är viktigt att poängtera att fientlighet mot hbt-personer från rasistiska, nationalistiska och nazistiska grupper skiljer sig från den vardagliga homo-, bi- och transfobi hbt-personer möter eftersom den ingår i en ideologisk ram och ett politiskt sammanhang. (Expo och RFSL, 2005, sid. 21) Det är också värt att notera att det finns tydliga kopplingar mellan propaganda riktad mot hbt-personer och faktiska fysiska angrepp mot dessa. Att motarbeta de grupper som aktivt riktar hat mot hbt-personer med verbala och fysiska attacker, är därför av största vikt för att säkra de mänskliga rättigheterna för alla medborgare.

EN VÅG AV HÖGEREXTREMA PARTIER I EUROPA?

Runt om i Europa sätter högerextrema partier invandringsstopp överst på sin politiska dagordning. De är emot ökade rättigheter för minoriteter och anser att det är ett slöseri att lägga pengar på att förbättra antidiskrimineringslagstiftning eller åtgärder för att bekämpa hatbrott. En del menar till och med att det i sig är diskriminerande mot majoritetsbefolkningen. Dessa partier har vanligtvis, men inte alltid, en historia av rasism och nazism och en uppenbart intolerant agenda mot en eller flera grupper i samhället.

Det finns en rad olika etiketter för den här typen av intoleranta partier: högerextrema partier, radikala högerpartier, extrema högerpartier, radikala högerpopulister, högerextrema populister, antiinvandringspartier, invandrarfientliga partier, antimuslimska partier, anti-etablissemangspartier och nya populistpartier är bland de termer som vanligen används. Oavsett vilken term som används har partierna någonting gemensamt i det att de ser bakåt, mot ett idealiserat hemland eller en utopi: ett "heartland" (Taggart, 2000, s. 2-3.). Detta hemland befolkas av dem som populisterna talar till och hävdar att de talar för, vare sig det är en viss etnisk grupp, ras eller bara «vanligt folk». Partierna har också det gemensamt att de oftast har en syndabock, någon att skylla problemen i samhället på – till exempel judar, muslimer, romer, utlänningar i allmänhet, eller hbt-personer. Dessa partier hävdar också att de representerar och talar för vanligt folk i opposition mot det korrupta etablissemanget och eliten. Det ligger inte inom ramen för denna rapport att presentera en ny, heltäckande definition av denna partifamilj (för en diskussion om hur man bäst definierar partier som kan ingå i familjen «populistisk extremhöger», se Mudde, Cas, 2007, kap. 2). Det räcker med att fastställa att partierna av intresse har gemensamt en intolerans och fientlighet mot någon specifik grupp.

Det finns olika sätt att studera ideologin hos politiska partier i syfte att avgöra vilken partifamilj de tillhör. Vissa tittar främst på vilka det är som röstar på partiet, en del utgår från partiets manifest och dokument och andra utgår från partiledarnas ställning i frågor, vilket kan leda till olika resultat och definitioner. För denna rapport används definitioner från European Election Database, EED, tillsammans med litteratur i ämnet. Det är dock nödvändigt att understryka att det finns betydande skillnader mellan de partier som tas upp i den här rapporten. Som nämnts finns det flera benämningar för partier som kan ses som en del av partifamiljen extremhögern. Det är alltså inte så att samtliga partier är öppet rasistiska, antimuslimska eller antisemitiska. Vissa beskrivs bäst som invandringsfientliga, nationalistiska eller nationalkonservativa partier. Mer information om definitioner och ideologier återfinns i litteraturlistan. Men gemensamt hos samtliga av de uppmärksammade partierna i denna rapport är att de vill försvara sitt föreställda hemland från någon utomstående grupp.

Följande beskrivning av eventuellt hbt-fientliga partier omfattar inte alla partier som har en potential att vara fientliga mot normbrytare. Till exempel är många kristna partier runt om i Europa fientligt inställda mot hbt-personer och deras

Pride, Stockholm. Foto: © Expo

rättigheter, och i vissa länder använder så gott som alla partier en hbt-fientlig retorik för att vinna röster. Denna rapport är dock begränsad till partier som på grund av ideologiska skäl grundade i nationalism, rasism eller ett försvar av det nationella kulturarvet har ett tydligt skäl att motsätta sig hbt-personers mänskliga rättigheter.

Även om högerextrema partier (och bland dem, partier med en hbt-fientlig agenda) tycks vara här för att stanna är det viktigt att komma ihåg, som Wilson och Hammersmith noterar i sin rapport om högerextrema partier i Europa för European Network Against Racism, att «högerextrema partiers uppkomst, konsolidering och framgång på senare tid inte bara har handlat om enkelriktad trafik». Partier som Dansk Folkeparti, Schweiziska folkpartiet och Norsk Folkeparti har faktiskt tappat mark i parlamentsvalen under 2011. Stödet för Front National var lägre 2007 än 2002 och i Storbritannien har British National Party förlorat många av sina kommunala mandat under 2000-talet. Men extrema partier fortsätter också att ta plats i europeiska parlament. Utan att överskatta deras inflytande och framgång är det viktigt att beakta betydelsen av deras närvaro i lagstiftande församlingar runt om i Europa.

HÖGEREXTREMA OCH INVANDRINGSFIENTLIGA PARTIER I EUROPEISKA PARLAMENT

Partierna som beskrivs här har alla ställt upp med kandidater i valen till de nationella parlamenten. Vissa av partierna är välkända, andra mer okända. Några av partierna uppges för närvarande inte ha någon representant i en lagstiftande församling, men ingår ändå på grund av den ökande sannolikheten att de snart kommer att ha det eller för att de nyligen har haft positioner i parlamentet. I vissa länder kan inget betydande högerextremt parti hittas. Dessa länder är Cypern, Irland, Luxemburg, Malta, Portugal och Spanien. Detta innebär naturligtvis inte att det inte finns något parti med en sådan agenda – bara att de inte har fått tillräckligt stort stöd. Det handlar även om partier vars möjliga motstånd till hbt-rättigheter eller invandring inte bygger på en explicit högerextrem agenda. Till exempel tas inte konservativa religiösa partier upp i rapporten. Det är också viktigt att komma ihåg att jämförelser mellan länderna är svåra och uppmärksamhet bör ägnas åt lokala förhållanden. De idéerna som är bärande hos högerextrema partier varierar beroende på i vilket land de finns och i vissa länder är deras idéer också mer allmänt accepterade än i andra.

Högerextrema och invandringsfientliga partier i europeiska parlament

En översikt av högerextrema och invandringsfientliga partier i europeiska parlament 2012, röster i det senaste nationella valet och nuvarande position i parlamentet. För en mer detaljerad redogörelse för situationen i varje europeiskt land, se bilaga, sidan 40.

Österrike: Österrikiska Frihetspartiet 17,5 %, Alliansen för Österrikes framtid 10,7 %, båda i opposition

Belgien: Vlaams Belang 7,8 %, i opposition

Bulgarien: ATAKA 9,4 %, vågmästarroll, i opposition

Danmark: Dansk Folkeparti 12,3%, i opposition

Finland: Sannfinländarna 19 %, i opposition

Frankrike: Front National 3,7, i opposition

Grekland: Gyllene Gryning 6,9, % i opposition

Ungern: Fidesz 52,7 % i regeringen, Jobbik 16,7 %, i opposition

Italien: Lega Nord 8,3 %, del regeringskoalitionen

Lettland: Nationella Alliansen 13,9 % del av regeringskoalitionen

Litauen: Homeland Union - Litauiska Kristdemokrater 15 %

Nederländerna: Frihetspartiet 10 %, i opposition

Norge: Fremskrittspartiet 22,9 %, i opposition

Polen: Lag och Rättvisa 29,9 %, i opposition

Sverige: Sverigedemokraterna 5,7 %, vågmästarroll, i opposition

Svergedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson talar till Sveriges migrationsminister Tobias Billström. Foto: © Expo

Högerextrema partiers inflytande i Europa

Som vi kan se varierar högerextrema partiers storlek och inflytande i Europa. Precis som för andra typer av partier förändras stödet kontinuerligt, det finns inget beständigt stöd för en högerextrem linje – men det är heller aldrig helt frånvarande. Det har argumenterats att högerextrema och högerpopulistiska partier är ett inneboende fenomen i västerländsk demokrati. När man analyserar högerextrema partiers frammarsch är det viktigt att förstå att efterfrågan är central för framgången för partierna – och det verkar inte troligt att efterfrågan på dessa plötsligt skulle försvinna. Som Van Der Brug och Fennema hävdar: «I alla postindustriella samhällen finns det en anseilig grupp medborgare med så mycket rädsla för invandrare att de är villiga att stödja ett högerextremt parti om de ser det som demokratiskt och om etablerade partier inte ger några andra alternativ» (2007). Samtidigt utmanar dessa partier själva fundamentet i en liberal demokrati: lika rättigheter för alla.

Som översikten av situationen i Europa visar är vissa partier mer inflytelserika än andra. I de flesta länder är högerextrema partier marginaliserade. I länder som Cypern, Irland, Luxemburg, Malta, Portugal och Spanien finns det inga partier av betydelse som driver en rasistisk eller tydligt invandringsfientlig linje. I Storbritannien, Slovenien, Slovakien, Tyskland och Tjeckien finns det partier som har en historia eller ideologi som gör dem något betydande, men de innehar för tillfället inga platser i lagstiftande församlingar. I Frankrike innehar exempelvis Front National bara två platser, men partiet får å andra sidan ganska stort stöd i presidentvalet.

Framgångarna för högerextrema partier i Europa är ojämna om man tittar på tendenser i de två senaste valen. I Österrike, Frankrike och Ungern har högerextrema partier ökat sina platser i parlamentet. I Finland vann Sannfinländarna en jordskredsseger och i Sverige kom ett parti med högerextrema rötter in i parlamentet för första gången 2010. I Grekland kom det nynazistiska partiet Gyllene Gryning in i parlamentet 2012. I Tjeckien, Bulgarien, Tyskland och Norge har invandringsfientliga eller högerextrema partier haft ett stabilt stöd. I vissa länder som Italien gör sammansättningen av allianspartier det svårt att bedöma om stödet till

dessa partier har förändrats. Men högerextrema och invandringsfientliga partier förlorar också stöd. I Belgien, Danmark, Nederländerna, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien och Storbritannien har partierna tappat väljarstöd.

Det är därför svårt att tala om ett uppsving av högerextrema partier. Deras valframgångar kan bero på många olika saker, men förmodligen inte på bristande

efterfrågan på deras politik, utan snarare på lokala omständigheter såsom partiorganisation, ledarskap och utformning av politik.

I vissa länder hålls partierna tillbaka av andra politiska partier snarare än av brist på väljarstöd. Så ser det ut i Belgien, där Vlaams Belang fick nästan 8 procent av rösterna och tolv platser i parlamentet, men där de övriga partierna håller upp en ”cordon sanitaire” mot partiet, vilket effektivt utestänger dem från inflytande. Situationen är ungefär samma i Sverige där inget parti vill samarbeta med Sverigedemokraterna. Men på grund av att partiet har en vågmästarroll i den lagstiftande församlingen har de ändå möjlighet att påverka politiken.

I andra länder har högerextrema partier själva valt att stå utanför regeringskoalitioner, vare sig de blivit inbjudna eller inte. Så är fallet i Finland, där Sannfinländarna proklamerade att de inte skulle vara en del av en koalition. Vissa partier är stora nog för att bli möjliga koalitionspartner i kommande regeringar.

Det är fallet i Norge, Danmark, Polen samt i Österrike där det inte finns någon konsekvent politik för att utesluta partier från regeringen. I Nederländerna har Frihetspartiet tidigare varit ett stödparti till regeringen, men är nu utestängt från inflytande.

Men det finns också exempel på länder där extremister har ett betydande inflytande. Det mest slående exemplet är Ungern, där regeringspartiet Fidesz har tagit en nationalistisk vändning och där det högerextrema Jobbik fick 17 procent av rösterna. Här har den nationalistiska agendan ett mycket stort inflytande. Men också mer moderata nationalistiska partier, eller partier som influeras av invandringsfientliga rörelser, är del av regeringskoalitioner i till exempel Italien och Litauen.

Vi kan dra slutsatsen att möjligheten att påverka lagstiftning varierar mellan partier och länder. Precis som stödet för partierna varierar, ser också deras infly-

tande olika ut beroende på eventuella koalitionspartner och deras storlek i den lagstiftande församlingen. Men det är inte bara partiers storlek och inflytande som spelar roll för hbt-personers rättigheter, utan naturligtvis även partiernas inställning till hbt-personers mänskliga rättigheter.

Partierna har inte alltid samma inställning till hbt-rättigheter. För att passa in i det politiska systemet hävdar vissa att de stödjer hbt-personers mänskliga rättigheter. Andra motsätter sig ursinnigt Prideparader och samkönade äktenskap. Och vissa verkar mer ointresserade, med fokus på helt andra frågor. För att bättre bedöma framtidsutsikterna för de mänskliga rättigheterna är det nödvändigt att ta reda på hur och varför högerextrema partier talar om hbt-rättigheter. För att göra det har ett antal fall från olika delar av Europa, med olika egenskaper och historia, valts ut.

EUROPEISKA SKILLNADER OCH STRATEGIER

För att få en bättre bild av skillnader och likheter i hur olika typer av intoleranta partier uppfattar hbt-personers rättigheter har fem belysande exempel valts ut: Bulgarien, Frankrike, Ungern, Nederländerna och Sverige.

De utvalda länderna representerar olika geografiska delar av Europa. De har blivit demokratiska länder vid olika tidpunkter, och har gått med i EU och därmed förväntats följa och genomföra viss antidiskrimineringslagstiftning vid olika tidpunkter. Några av länderna är mer progressiva vad gäller hbt-personers rättigheter i allmänhet. Partiernas inflytande ser olika ut, liksom huvudideologin hos partierna. De valda länderna bör inte ses som «idealtyper» utan snarare som intressanta fall som kan berätta något om extremhögerns olika strategier kring hbt-rättigheter. Resultatet ska inte ses som ett försök att en gång för alla bestämma varför och hur dessa partier växer eller under vilka omständigheter de motsätter sig hbt-rättigheter. Snarare är syftet att ge en översikt av tendenser, positioner och syn på hbt-rättigheter inom högerextrema partier i dagens Europa.

Sverige är ett nordiskt land som uppfattas som tolerant och jämlikt och som har ett litet radikalt högerpopulistiskt parti med visst inflytande. Partiet har blivit representerat i riksdagen nyligen och fick stöd då de drev en huvudsakligen antimuslimsk agenda. Bulgarien och Ungern är båda nya EU-länder i Östeuropa, där de viktigaste intoleranta partierna ATAKA och Jobbik driver sin politik på en traditionell högerextrem plattform. Det finns dock viktiga skillnader. Ungern är ett av de länder i Östeuropa som har den mest toleranta lagstiftningen, men där nationalismen är mycket inflytelserik i den vardagliga politiken. Bulgarien presterar ganska dåligt när det gäller lagstiftning för att skydda hbt-personer. Dock är den nationalistiska ideologin inte alls lika inflytelserik som i Ungern. Frankrike är en av de grundande medlemmarna i EU och Front National var ett av de första partierna som lyckades få röster på en rasistisk och etnopluralistisk politik på 1970-talet, efter ett bakslag för nästan alla rasistiska partier efter andra världskriget. Front National har också allt mer anammats en antimuslimsk agenda. Nederländerna ses i allmänt som ett tolerant och liberalt land och dess viktigaste invandringsfientliga parti, Frihetspartiet, har tagit avstånd från den antisemitiska agendan som många andra europeiska högerextrema partier har. Istället driver Frihetspartiet en politik där de påstår sig försvara bland annat hbt-rättigheter från muslimsk extremism. Både Front National i Frankrike och Frihetspartiet i Nederländerna har varit modeller för andra partier runt om i Europa, Front National som med en etnopluralistisk dagordning fick väljarstöd 1984 och Frihetspartiet med sin liberala profil och sitt motstånd mot muslimer (Rydgren, 2005, Vossen, 2011).

Bulgarien – omfattande homofobi och en problematisk diskurs

Det östeuropeiska landet Bulgarien anslöt sig till Europeiska unionen i den senaste utvidgningsvägen 2007. Landet är en fri demokrati med begränsad pressfrihet.

Regnbågsflaggan flyger fritt framför Bulgariens parlament, tidigare kommunistpartiets högkvarter, under Prideparaden i Sofia 2012. Foto: © Reuters/Stoyan Nenov/Scanpix

Det mest betydande högerextrema partiet ATAKA är varken särskilt framgångsrikt eller särskilt marginaliserat. Rainbow index för Bulgarien är 6 – nära siffran för grannlandet Rumänien, men betydligt lägre än för de flesta europeiska länder.

I Bulgarien är det viktigaste nationalistiska partiet ATAKA (Nationella Unionen Attack). Partiet grundades 2005 av en grupp små nationalistiska extremistgrupper. Deras politik fokuserar på främlingsfientlighet och bevarandet av nationell stolthet och ”ortodoxins centrala roll” (EED 2012). ATAKA har haft ett stabilt väljarstöd och fick 9,36 procent av rösterna i det nationella valet 2011. Det gav partiet 21 platser i parlamentet, men senare lämnade flera ledamöter partiet och idag har ATAKA bara 10 platser kvar. Regeringspartiet, Medborgare för Bulgariens Europeiska Utveckling (GERB), fick parlamentariskt stöd av ATAKA, men ledaren Volen Siderov drog tillbaka stödet 2011 (BHC, 2011).

Homofobin är utbredd i flera av landets partier. Till exempel sa kulturministern Vezhdi Rashidov i en intervju i januari 2012 att han «finner homosexuella personer vara de mest obehagliga i samhället, eftersom de kombinerar de värsta egenskaper kvinnor har med de mest avskyvärda kvaliteterna hos män» (Sofia News Agency, 120105). Statsministern gjorde 2011 flera homofobiska uttalanden, enligt ILGA:s årsöversikt. Bland annat: «i vårt parti är vi vanliga människor. (...) Så hoppas vi förbli och inte behöva göra bort oss i ålderdomen», och när han kommenterade anklagelser om att han styrde med fast hand, sa han att det var «bättre med en fast hand, än med en slapp handled». I Bulgarien sägs homosexuella män ha en «mjuk handled», vilket ses som en feminin egenskap. Det «uttrycker en socialt förnedrande attityd» i ett bulgariskt sammanhang (Pisankaneva, 2007).

Generellt är den politiska diskursen i Bulgarien ett problem. Monika Pisankaneva, ordförande i Bilitis Resource Center Foundation i Sofia, berättar om en ogynnsam miljö där konservatism stärker en högerextrem diskurs:

«Frånvaron av kritiska akademiska och politiska diskurser som ifrågasätter traditionella värderingar i det vanliga samhället bidrar till att stärka de högerextrema partierna. Både partier på vänster- och högerkanten i Bulgarien ser traditionella värderingar som något positivt och hälsosamt för samhället. Det skapar en konservativ miljö som är ogynnsam för hbt-ledd aktivism.»

Bland medborgarna i Bulgarien, är homofobi utbrett. I World Values Surveys undersökning i Bulgarien 2006 ansåg 32 procent av de svarande att homosexualitet aldrig kan rättfärdigas. Endast 8,5 procent höll med om att homosexualitet alltid är försvarbart. Respondenterna ombads att svara på frågan om homosexualitet är försvarbart eller inte på en skala mellan 1 (aldrig försvarbart) och 10 (alltid försvarbart). Nästan 70 procent av de tillfrågade valde siffran 5 eller lägre, vilket tyder på att de kände sig mer bekväma med uttalandet att homosexualitet aldrig är försvarbart. Således finns det ingen stark opinion för ökade rättigheter för hbt-personer i Bulgarien.

Det finns också brister i de rättsliga bestämmelserna om hbt-personers rättigheter. Hatbrottslagstiftningen och strafflagen omfattar varken könsidentitet eller sexuell läggning (ILGA:s årsöversikt, 2011). Det finns inget rättsligt erkännande av samkönade partnerskap och ingen form av adoption är tillgänglig för par av samma kön. Diskriminering på grund av sexuell läggning gäller bara områdena sysselsättning och tillgång till varor och tjänster (ILGA Land Guide Bulgaria). Det finns dock en viss positiv utveckling. Under 2011 beslutade Regeringsrätten att en representant i kommunfullmäktige varit engagerad i diskriminering på grund av sexuell läggning när denne försökt förbjuda uttryck för homosexualitet offentligt (ILGA:s årsöversikt, 2011).

När det gäller Prideparader och mötesfrihet har årliga Prideparader hållits i Bulgarien sedan 2008, trots motstånd från flera grupper. Under 2008 anfördes paraden med våld av aktivister från Bulgariska Nationella Alliansen och protester fortsatte under 2009 då ATAKA uppmanade demonstranter att slå ned hbt-personer (IGL-HRC, 2010). Polisens närvaro vid paraderna har varit hög. Trots att staden Sofia under 2011 inte officiellt stödde Prideparaden, vägrade staden att ge tillstånd för en motdemonstration med en hbt-fientlig grupp (ILGA:s årsöversikt, 2011). År 2012 samlade paraden omkring 2000 personer inklusive utländska ambassadörer som stödde paraden (Sofia News Agency, 120629). Några högerextrema aktivister motsatte sig marschen och hävdade att främmande element ville göra Bulgarien till en destination för homosexuell sexturism (Sofia News Agency, 120630). Den bulgariska ortodoxa kyrkan har inte fördömt kontroversiella homofobiska uttalanden från representanter för kyrkan, som bland annat uppmanat folk att kasta stenar på Prideparaden, utan har i stället kallat paraden för en omoralisk manifestation och homosexualitet en onaturlig lust (Sofia Pride 2012/ILGA-Europe, 120618).

Internationella nätverk och ökad medvetenhet är viktiga initiativ för att förbättra situationen, enligt Pisankaneva. Hon nämner också användningen av sociala me-

dier och kontakt med progressiv media samt samarbete med den statliga kommissionen för skydd mot diskriminering.

”Att hänvisa till EU:s direktiv om hbt-rättigheter och samarbeta med EU:s paraplyorganisationer såsom ILGA-Europe, skulle vara den bästa strategin för hbt-aktivisternas organisationer i deras försvar av hbt-personers rättigheter. ... Sofia Pride har som ett specifikt hbt- och volontärdrivet initiativ väckt en positiv våg av solidaritet mellan icke-statliga organisationer, informella progressiva medborgarliga grupper och progressiv massmedia. Antalet anhängare har ökat under åren från bara 100 personer under 2008 och till uppåt 1 500 i juni 2012.»

Men hittills har Bilitis inte samarbetat med fackföreningar för att främja hbt-rättigheter, även om Pisankaneva anser att denna typ av samarbete skulle kunna vara användbar, särskilt vad gäller frågor om sysselsättning. Som det är nu är Pisankaneva inte säker på de bulgariska fackföreningarnas inställning till hbt-rättigheter.

Enligt Monika Pisankaneva är det största hotet mot hbt-personers rättigheter traditionella värderingar och radikal politisk populism som skapar hinder för mer progressiv lagstiftning. Men också partiet ATAKA utgör ett hot, enligt Pisankaneva det största hotet mot hbt-rättigheter eftersom partiet kom in i riksdagen (och många kommuner) i 2005. ATAKA motsätter sig de värderingar som EU står för och har krävt en översyn av vissa dokument som de tror äventyrar nationens intresse.

«ATAKA stämplar de flesta bulgariska politiker och människorättsaktivister som nationens förrädare och efterlyser sanktioner mot dem som förtalar Bulgarien. ATAKA har kämpat mot integration av minoriteter i den offentliga sfären och öppet uttryckt rasistiska och antisemitiska värderingar. ATAKA anklagar romer och turkar för att orsaka den dåliga ekonomiska situationen i Bulgarien. Partiets ledare, Volen Siderov, ålades påföljder av kommissionen för skydd mot diskriminering och förbjöds att hetsa mot romer, turkar och homosexuella. «

Trots att ATAKA har klarat sig dåligt i de senaste valen har situationen för hbt-rättigheter inte förbättrats. Pisankaneva säger att det nu ledande partiet, GERB, tog de flesta av missnöjesrösterna från ATAKA i de senaste valen. De vidhöll emellertid en konservativ politik gentemot minoriteter och en populistisk diskurs som refererar till traditionella värden, så situationen för hbt-personers rättigheter har inte ändrats. Situationen både när det gäller politisk diskurs och påverkan av högerextrem populism skulle kunna förbättras genom en ny regeringskoalition, enligt Monika Pisankaneva. ”Situationen kan bli bättre om en ny politisk koalition vinner nästa allmänna val och etablerar en mer liberal och progressiv offentlig diskurs som betonar EU:s värden som grund för nationell lagstiftning och politik.”

Ungern – en nationalistisk majoritet i parlamentet

Ungern anslöt sig till EU i utvidgningen 2004. Jämfört med andra länder som anslöt sig till Europeiska unionen på samma gång är Rainbow Index för Ungern högre, 14, jämfört med 2 för Estland och 1 för Lettland. Under den förra regeringen var den ungerska politiken jämförelsevis progressiv för regionen: antidiskrimineringslagstiftningen som infördes 2003 gick till exempel långt utöver de

krav som ställdes från EU och vidgades till att omfatta inte bara diskriminering på arbetsplatsen utan även inom områden som utbildning, bostäder och tillgång till sociala förmåner (Immigration and Refugee Board of Canada, 2012). Men situationen har förändrats. I Ungern kom det mest kända högerextrema partiet Jobbik in i parlamentet 2010 med en stor andel av rösterna. Det konservativa partiet, Fidesz, har gått från att vara ett liberalt parti efter Sovjetunionens fall, till att omfamna nationalistiska åsikter och visa auktoritära tendenser. Således kan Ungern vara ett undantag på åtminstone två sätt, eftersom landet är relativt hbt-vänligt när det gäller politik medan påverkan av nationalistiska idéer är mycket stark.

Homofobi är utbrett bland ungerska medborgare. I rapporten, «Intolerans, fördomar och diskriminering» från Friedrich Eberhard Stiftung beskrivs synen på hbt-personer hos allmänheten i Ungern som ganska dålig. Av de åtta studerade länderna (Danmark, Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Italien, Portugal, Polen och Ungern), finns det mest sexistiska attityder i Ungern. Sexism har mätts «i termer av samförstånd med den traditionella uppdelningen av könsroller», en situation som ger män fördelar såsom mer makt, bättre karriärmöjligheter och större tillgång till utbildning (Zick et al, 2011, sid. 63). Rapporten ger också en bild av hur utbredd homofobi är «genom att mäta förkastande av två positivt formulerade uttalanden, ett om samkönade äktenskap och ett om homosexualitet och moral» (ibid, sid. 64–65). Två tredjedelar av ungrarna motsätter sig samkönade äktenskap och tycker att homosexualitet är omoraliskt. Det enda land av de åtta där homofobi är mer utbredd är Polen. Kanske är det anledningen till att, som en observatör noterar, orerande om homosexuella är ett enkelt sätt att göra politiska poäng, utan att man riskerar allvarliga sanktioner (Bruni, NYT, 2012).

Diskriminering av hbt-personer i Ungern är väldigt vanligt, men är underrapporterat. Hatbrottslagstiftningen omfattar inte uttryckligen hbt-fientliga brott, men implicit kan det tolkas in. ILGA noterar också att den nya konstitutionen inte uttryckligen förbjuder diskriminering på grund av sexuell läggning och att konstitutionen definierar äktenskapet som en institution mellan en man och en kvinna (ILGA:s årsöversikt, 2011). Prideparaden, etablerad i Ungern 1998, är en av de äldsta i Central- och Östeuropa. År 2007 attackerades paraden av stora grupper av människor. Det finns dock en önskan om att fortsätta hålla parader: ett polisbeslut om att neka Prideparaden tillstånd ändrades av en domstol 2011 och 2012 (IRBC, 2012).

Enligt Tamás Dombos, projektkoordinator för Hatter Support Society for LGBT People in Hungary, är synlighet och att få folk att komma ut de viktigaste faktorerna för att motverka de problem hbt-personer möter i Ungern. »Forskning visar att endast väldigt få personer vet att de har hbt-personer som vänner eller familjemedlemmar, ca 12 till 15 procent, vilket innebär att människor inte har några egna erfarenheter och att deras kunskap istället är baserad på ofta fördomsfulla medierapporter. Att uppmuntra människor att komma ut och stödja olika skolprogram som för studenter och hbt-personer närmare varandra skulle förmodligen ha störst påverkan.»

Hittills har fackföreningarna inte varit särskilt verbala kring hbt-rättigheter. Enligt Dombos deltar några av dem i seminarier om frågor som rör hbt-rättigheter, men de har inte «gjort några offentliga uttalanden för att motverka uppkomsten av politisk homofobi i Ungern.» Visst stöd har kommit från ett liten politiskt parti som heter Szolidaritás, som har sin bas i facklig aktivism och som har deltagit i

demonstrationer mot den nya konstitutionen. Vid dessa demonstrationer diskuterades även hbt-rättigheter, «men inte av fackliga talare», säger Dombos.

Den politiska situationen är också en källa till oro. Oppositionspartierna i Ungern är svaga och pressen är endast delvis fri enligt Freedom House. Det tredje största oppositionspartiet är det högerextrema partiet Jobbik, som innehar nästan 17 procent av rösterna och 12 procent av platserna. Enligt Tamás Dombos är Jobbik, som är öppet homofobiska, det största hotet mot hbt-personers rättigheter i Ungern, även om det också finns andra politiska grupper med en än mer radikal agenda. Förutom de förslag och tal som Jobbik håller i parlamentet, har de paramilitära grupper som Magyar Garda knutna till sig och dessa har organiserat våldsamma demonstrationer mot till exempel Prideparaden och idrottsevenemanget EuroGames, berättar Dombos.

Jobbik har också öppet krävt att man avskaffar registrerat partnerskap. De har, både i parlamentet och i olika städer, föreslagit ett förbud mot «spridning av sjukliga sexuella beteenden – särskilt sexuella relationer mellan personer av samma kön». Trots att de förslag som Jobbik lagt i olika städer samt i parlamentet röstats ned av majoriteten av de andra partierna, tror Dombos att förslagen om att förbjuda «spridning av sjukliga sexuella beteenden» och uppmanandet till avskaffande av registrerade partnerskap har påverkat debatten. «De kunde inte direkt påverka lagstiftningen, men debatten om hbt-rättigheter förflyttades till avsevärt mindre progressiva frågor. Tidigare politisk diskussion handlade om äktenskap, adoption, etc.», säger Dombos. Nu handlar debatten om propagandalagar.

Som ett resultat av mer synlig nationalistisk politik upplever hbt-personer i Ungern en ökad homofobi. I en fokusgruppsstudie från 2012 hävdar författarna att sedan Jobbik kom in i parlamentet 2010 ”började direkt rasistiska och homofobiska former av offentlig kommunikation att öka” (Takács, 2012). Hbt-respondenterna uttrycker åsikten att det politiska systemet håller på att radikaliseras och en av dem säger att «regeringsskiftet svepte bort kvinnors rättigheter och homosexuellas rättigheter från kartan» (ibid).

Problemet är inte begränsat till Jobbik. Även Fidesz och Kristdemokraternas koalition utgör ett problem, enligt Tamás Dombos. «De två traditionella högerpartierna är också öppet homofobiska, särskilt KDNP (Kristdemokraterna) som mycket aggressivt driver sin konservativa familjepolitik (icke-gifta och speciellt samkönade par är inte familjer, etc.) och eftersom de behövs för kvalificerad majoritet får de oftast vad de vill ha från regeringen. «

Fidesz startade som ett liberalt ungdomsparti 1988. Idag kan partiet beskrivas som nationalkonservativt. Partiets konservativa vändning speglades i valframgången 2010, vilket gav Fidesz och dess koalitionspartner mer än 50 procent av rösterna, och två tredjedels majoritet i parlamentet. Under 2010 deltog Fidesz i valet i koalition med Kristdemokratiska Folkpartiet (KDNP). Med en majoritet på två tredjedelar kan Fidesz själv ändra lagar i parlamentet, en fördel som de ofta har använt.

Den viktigaste och mest långtgående förändring som Fidesz har gjort är förändringarna i Ungerns konstitution. Ändringarna har kritiserats av Human Rights Watch som möjligtvis diskriminerande. I konstitutionen är äktenskapet definie-

rat som en förening mellan en man och en kvinna, vilket enligt Human Rights Watch innebär att en familj baserad på äktenskapet är den enda som skyddas av staten, vilket kan leda till en situation där hbt-personer nekas tillgång till skydd för familjer och relationer (HRW, 2011). Andra problem är det faktum att konstitutionen har blivit mer nationalistisk och mer klerikal. I inledningen hänvisas till ”historiska konstitutioner”, som kan ses som en påminnelse om ungerska anspråk på territorier i grannländerna (Krugman, NYT, 120121). Den nya konstitutionen nämner även Gud och har kritiserats för att vara alltför religiös. Fidesz hävdar att de vill återställa religionen som en del av det offentliga livet och att detta är vanligt förekommande i europeiska konstitutioner. Men faktum är att bara två europeiska länder, Irland och Polen, har religiösa konstitutioner och Ungern är i stort ett sekulärt samhälle, alltså återspeglar konstitutionen inte den övergripande inställningen bland ungrare (ibid.).

Vidare har farhågor väckts på grund av vad som allmänt betraktas som försök att stärka kontrollen över staten och begränsa demokratin i Ungern. Fidesz har, hävdar kritiker, försökt begränsa mediernas frihet och centralbankens oberoende, och också minskat rättsväsendets oberoende (The Economist, 120107). Några observatörer har kallat det för en «systematisk förstörelse av maktindelningen inom staten» (NYT, 111211). Fidesz har inte vidtagit några ytterligare åtgärder för att förbättra situationen för hbt-personer, vilket innebär att de framsteg som uppnåddes av den tidigare regeringen har upphört (IRBC, 2012).

Istället saker verkar bli värre. Budapest stadsfullmäktige blev tillfrågad av Fidesz att «begränsa obscena marscher» före Budapest Pride, en utveckling som noterades av medlemmar i Europaparlamentet i en resolution 2012 (Europaparlamentets resolution 2012/2657). Det är svårt att säga om situationen kommer att förbättras eller försämras ytterligare, säger Tamás Dombos. «Det finns positiva tecken, hbt-personer blir mer öppna och aktiva som ett svar på den växande politiska homofobin, men det finns också negativa tecken.» Många Jobbik-anhängare är unga och kommer att utgöra framtidens väljare. «Det finns en mycket hög grad av osäkerhet med det ungerska politiska systemet nu: över 50 procent av väljarna har ingen klar partisympati och fler och fler är missnöjda med de nu existerande traditionella partierna. Det finns en rädsla för att många människor kan vända sig till radikala alternativ i valen 2014. «

Frankrike – ett rosatvättat Front National

Frankrike är en stabil demokrati, ett av de grundande EU-länderna och är tillsammans med Tyskland kärnan i Europeiska unionen. Rainbow Index för Frankrike är 6, vilket är lågt jämfört med andra länder i Västeuropa. Det huvudsakliga högerextrema partiet i Frankrike är Front National, som leds av Marine Le Pen. Partiet har en historia av antisemitism, men riktar idag främst in sig på muslimer. Partiet har en etablerad ställning i den franska politiken även om de bara har två platser i den lagstiftande församlingen. Front National har också varit en viktig förebild för andra högerextrema partier i Europa när det gäller strategier, organisation och retorik (Rydgren, 2005).

Bland allmänheten anser 52 procent att det inte är en bra idé att tillåta samkönade äktenskap och 36 procent anser att homosexualitet är omoraliskt (Zick et al, 2011,

Socialistpartiets ungdomsrörelse deltog i Paris tolfte Prideparaden 2012. Foto: © AFP/Thomas Samson/Scanpix

sid. 65). Vidare anser 57 procent att kvinnor bör ta sina roller som hustrur och mödrar på större allvar, men bara 13 procent anser att män ska ha mer rättigheter till ett jobb än kvinnor. Således är homofobi och sexism tämligen utbredd i Frankrike.

I ILGA:s årsrapport 2011 nämns det att hbt-organisationer i landet fruktade att arbetet med ickediskriminering skulle bli sämre efter upplösningen av det gamla nationella jämställdhetsorganet när det gjordes om till en ny och mer generell organisation (Ilga Annual Review 2011, sid.72). Under 2011 lades en proposition med förslag om äktenskapsjämlighet för par av samma kön, vilket blockerades av det största konservativa partiet, Unionen för en Folk rörelse. Adoption är endast tillåtet för gifta par eller ensamstående föräldrar och därmed utesluter lagen effektivt ett erkännande av en av föräldrarna i en samkönad relation. Nyligen ledde debatten om en föreslagen jämställd äktenskaps- och adoptionslag till protester från franska religiösa ledare från alla håll samt från konservativa politiker (ILGA Europe, 121105). En protest mot lagen hölls i november 2012 anordnad av en sammanslutning som kallas «Protest för alla». Organisationen hävdade att om staten antar lagen skulle det innebära att «de två pelarna i människans identitet: olika kön och tillhörighet» inte skulle erkännas (The Local, 121105). Lagen har kritiserats av progressiva för att vara alltför begränsad, eftersom den endast nämner äktenskap och adoption och inte andra frågor. Thomas Fouquet-Lapar, medlem av förbundet Inter-LGBT, en paraplyorganisation för cirka 60 organisationer som arbetar för hbt-rättigheter, säger att det också finns en viss osäkerhet kring de juridiska detaljerna i lagen eftersom det omfattar ändringar i civillagen som Justitiedepartementet måste ta hänsyn till. «I Frankrike kan du inte röra civillagen», säger Fouquet-Lapar.

Front National är ett parti med en extremt traditionell syn på familjen och vill, som ett antal hbt-organisationer i Frankrike skrev 2012, få hbt-personer tillbaka in i garderoben («Pas de tribune pour Marine Le Pen», 2012). Även om Marine Le Pen har talat positivt om sina «homosexuella vänner», uppmuntrar Front Nationals politik osynlighet, genom att hävda att homo-, bi- och transsexuella personer borde behålla sin sexualitet privat. Inom Front Nationals ungdomsgren har en representant dock talat om «skandalösa manifestationer och den illegitima lobbyen». Front National har också motsatt sig stöd till bland annat organisationer som arbetar med familjeplanering (eller med Marine Le Pens egna ord; anstiftan till abort) och antidiskriminering. Det är tydligt att den föredragna normen för partiets politik är kärnfamiljen, baserad på ett gift heterosexuellt par. Partiet säger att de vill försvara «familjestrukturen» och att familjen bör baseras på en förening mellan en man och en kvinna. De jämför också par av samma kön med polygami, vilket insinuerar att en öppning för par av samma kön kan leda till andra strukturer som uppfattas som oönskade. Men Front National har också försökt utnyttja våld mot kvinnor och hbt-personer för att «normalisera en anti-muslimsk rasism» (ibid). Till exempel sade Le Pen 2010 att hon allt mer hade hört talas om områden där det var problematiskt att vara kvinna, homosexuell, judisk eller vit, och där religiösa lagar har företräde framför sekulära lagar, vilket pekar ut muslimska invandrare som kvinnohatare och fientliga mot hbt-personer. Hon har också använt begreppet *laïcité*, fransk sekularism, för att attackera och brännmärka muslimer. Hbt-organisationer menar att Marine Le Pen aldrig har försökt distansera sig från sin fars diskriminerande och fördomsfulla kommentarer om homosexuella och de personer som lider av aids och påpekar att Front National inte har förändrats.

Thomas Fouquet-Lapar tror att det kan bli ett problem om Front National fortsätter att använda denna typ av retorik. ”Front National försöker framstå som ett mer resonligt parti och som ett led i detta använder de hbt-kampen för sina egna medel.” Idag är det fortfarande uppenbart att partiet främst är fokuserat på frågor som invandring och deras nationalistiska agenda, inte hbt-rättigheter eller kvinnors rättigheter. Generellt tycker Fouquet-Lapar att det är ett problem när folk försöker skildra muslimer eller invandrare som ett hinder för allas rätt att leva som de vill: ”Det har också lett till att vissa människor säger att hbt-personer är konservativa och fientliga mot muslimer eftersom de motsätter sig hbt-rättigheter – och detta är inte sant, de flesta hbt-personerna är progressiva”.

Men det främsta hotet mot hbt-personers rättigheter i dagens Frankrike är enligt Fouquet-Lapar inte extremistiska partier. På grund av det politiska systemet i Frankrike, är Front National fortfarande väldigt marginaliserat och kan inte påverka politiken i dessa frågor. Det finns två andra huvudsakliga hinder för hbt-rättigheter i Frankrike i dag, säger Fouquet-Lapar. Ett är de mer allmänt konservativa politikerna. ”Några av dem är homofobiska eller motsätter sig åtminstone lika rättigheter. Och de har inflytande genom opinionsbildare och goda kontakter till kyrkorna och många människor lyssnar på vad kyrkan säger.” Eftersom dessa politiker ses som respektabla, lyssnar folk på dem och därmed får de inflytande, medan extremister som Front National inte tas på allvar, säger Fouquet-Lapar. Ett annat hinder är att det inom vänstern också finns ett motstånd mot hbt-rättigheter från så kallade ”vänsterkatoliker”. ”Även om de inte är öppet homofobiska är de emot lika rättigheter”, säger «Fouquet-Lapar. Det finns dock progressiva

i de flesta partier. Dessutom finns det några initiativ för hbt-rättigheter inom fackföreningar och arbetsplatser. Till exempel är en fackförening medlem i förbundet för hbt-rättigheter och den största fackföreningen, TGT, har en arbetsgrupp för hbt-rättigheter inom facket.

Fouquet-Lapar tror att framtida framsteg kommer att komma kontinuerligt, åtminstone när det gäller ändringar i lagstiftningen. Men när det kommer till medvetande är han mindre säker. ”Det har hänt mycket i samhället under de senaste 15 åren och nu är det lättare att leva som hbt-person. Men på samma gång blir folk mer distanserade från varandra, det finns mer fattigdom och religionen börjar komma tillbaka. Det kan leda till att hbt-rättigheter ses som något som endast berör ett litet antal progressiva.” Ett annat problem är att de flesta hbt-organisationer bara har frivillig personal och därmed saknar förmåga att arbeta med aktiviteter för att öka medvetenheten i stor skala.

Nederländerna – ”intolerans mot intolerans”?

Nederländerna är en av de grundande medlemmarna i EU och är vida känt för sin liberalism och tolerans mot sexuella minoriteter. Som första land i världen införde Nederländerna äktenskap för samkönade par 2001. Landet var under 2011 bland

2012 hade Nederländernas homosexuella med turkiskt ursprung egen båt i den traditionella kanalpriden.
Foto: © AP/Margriet Faber/Scapix

de fem bästa på Rainbow index med 16 poäng. Bland den positiva utvecklingen det senaste året är att sju kyrkor gjorde ett gemensamt uttalande mot homofobiskt våld, samt att utbildningsministern krävt att skolor ska ge utbildning

om sexuell mångfald och genusmångfald (ILGA årsredovisning 2011, sid.121). Dessutom har en ny ”Hbt- och jämställdhetspolicy” och ett lagförslag om avskaffandet av sterilisering av transpersoner presenterats 2011 och diskuterades i parlamentet 2012.

I Friedrich Ebert Stiftung rapport om intoleranta attityder i Europa från 2011 har Nederländerna en av de mest toleranta befolkningar i Europa. Endast 36,4 procent instämmer i ett sexistisk uttalande om kvinnors roll (jämfört med 87 procent i Polen, eller 53 procent i Storbritannien). När det gäller homofobi är det endast 17 procent som motsätter sig samkönade äktenskap, vilket är den lägsta andelen för de länder som ingår i studien (Danmark, Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Italien, Portugal, Polen och Ungern). Endast en av sex finner homosexualitet omoraliskt, vilket är den klart lägsta siffran för alla länder som ingår (Zick et al,

2011, sid.63). Således skulle en politik som bygger på fientlighet mot hbt-personer förmodligen inte vara särskilt framgångsrik i landet.

Men enligt Philip Tijsma, chef för Public Affairs på COC Nederland, en organisation som arbetar för social acceptans och lika rättigheter för hbt-personer, är det största problemet för hbt-personer i Nederländerna fortfarande social acceptans. Den nederländska befolkningen är «ytligt stödjande» när det kommer till hbt-rättigheter. Medan många gör anspråk på att vara toleranta säger Tijsma att det fortfarande finns mycket att göra. Till exempel tycker hälften av befolkningen att det är chockerande att se ett homosexuellt par kyssas offentligt, medan bara 10 procent tycker att det är chockerande att se ett heterosexuellt par kyssas.

Diskriminering och våld är också vanligt. Antalet incidenter med homo- eller transfoba motiv ökade med 54 procent mellan 2009 och 2010 (Zick et al, 2011, sid.63). Nyligen startades en telefonjour mot trakasserier i grannskapet upp – telefonjouren tog emot upp till 200 rapporter om homofobiska övergrepp under en månad. «Sju av tio hbt-personer konfronteras med fysiskt eller verbalt våld under sin livstid på grund av sin sexualitet eller könsidentitet», säger Philip Tijsma. Också i skolor är situationen svår. «Gymnasiet är en farlig miljö för hbt-personer. Självordsfrekvensen bland hbt-gymnasieelever är upp till fem gånger högre än bland heterosexuella studenter.»

Strategin för organisationen COC är att arbeta inom armén, skolan, lokalsamhället och bland etniska grupper för att främja social acceptans. «Vi arbetar med en inifrån-och-utåt-strategi. Tanken är att mobilisera människor att starta en egen rörelse i sin nära omgivning.»

Organisationen märkte att när de till exempel närmade sig en skola för att skapa en mer säker miljö för hbt-studenter, så blev svaret ofta att skolan inte hade några hbt-studenter eller lärare. Således beslutade COC för att stödja hbt-personer att bli mer synliga själva. De har också, enligt Tijsma, framgångsrikt arbetat med det största facket i Holland, FNV, med vad de kallar för en «gay-straight alliance» för att bekämpa homo-och transfobi på arbetsplatsen. Bland annat har COC och FNV publicerat en verktygslåda för hbt-vänliga företag och försöker skapa nätverk för hbt-personer på jobbet.

Med tanke på den allmänna uppfattningen att holländarna är toleranta, är det inte förvånande att det främsta invandringsfientliga och intoleranta partiet inte livligt motsatt sig homosexualitet, utan snarare menar att hbt-rättigheter är vad man försöker försvara gentemot intoleranta muslimer. Den karismatiska Geert Wilders, partiledare för Partij Von der Vrijheid (Frihetspartiet PVV), har aktivt försökt distansera sig från sina radikala kollegor som Le Pen och Jörg Haider. Istället beskriver han sig som en försvarare av demokratiska värden och minoriteter. I linje med detta har Wilders sagt, när det gäller den muslimska gemenskapen i Nederländerna, att «vi ska lära oss att bli intoleranta mot de intoleranta» (BBC News, 110623). Wilders har gått från en neokonservativ eller konservativ liberal världsbild till en nationalpopulistisk ideologi. Och han skiljer sig från de flesta av sina populistiska kollegor i sina yttranden i frågor såsom dödshjälp, rätten till abort och hbt-rättigheter. Bland annat har PVV föreslagit att homosexuella soldater bör tillåtas att bära sina uniformer i Prideparaden (Vossen, 2011).

Geert Wilders liknar på många sätt den karismatiske populistiska politikern Pim Fortuyn, som mördades av en djurrättsaktivist 2002. Wilders har dock drivit sin kritik av islam ytterligare och krävt ett förbud mot Koranen och vill också utvisa muslimer som inte har integrerats (Vossen, 2011). Stödet för Wilders visar att fientliga känslor mot holländska muslimer inte är helt ovanligt bland den holländska befolkningen. Som en följd av valet 2010 blev det holländska Liberala partiet beroende av stöd från Geert Wilders för att kunna arbeta i koalition med Kristdemokraterna (BBC News, 110623). Men situationen har förändrats. Under det senaste valet 2012, förlorade Wilders 43 procent av sina väljare och 9 av 24 mandat i parlamentet (Expo.se, 120913). PVV har för närvarande 15 av 150 platser i det nederländska parlamentet och fick 10,8 procent av rösterna i det senaste valet.

Enligt Philip Tijsma på COC Nederland har Frihetspartiet i allmänhet varit positiva till hbt-personers rättigheter, eller har åtminstone inte varit emot progressiv lagstiftning. ”Vi är en politiskt neutral organisation, och frågar alla partier om de vill delta i att driva våra förslag. Vissa partier är emot i vissa frågor, andra i andra.”

Men Frihetspartiet har inte alltid varit en pålitlig partner, även om de aldrig har varit emot lika rättigheter. I slutet av året kommer utbildning om sexuell mångfald att bli obligatoriskt i holländska skolor, en fråga som COC har drivit. Frihetspartiet vacklade i sitt stöd i denna fråga. Och när regeringen beslutade om att minska finansieringen till ett samarbete mellan hbt-organisationer och turkiska och marockanska grupper som syftar till att göra homosexualitet och könsidentitet mer accepterat i dessa grupper, stödde Frihetspartiet dessa nedskärningar. Partiet var då ett stödparti till regeringen.

Men få grupper och partier har konsekvent motsatt sig hbt-rättigheter i Nederländerna, enligt Philip Tijsma. ”Det enda parti som konsekvent har motsatt sig homosexuellas rättigheter är ett kristet ortodoxt parti, SGP. Andra kristna grupper försöker samarbeta med oss, till exempel i frågan om rätten till asyl för hbt-personer.» Tijsma säger också att organisationen diskuterar med andra religiösa och etniska grupper där konservativa åsikter om hbt-rättigheter är vanligare än bland befolkningen i allmänhet, till exempel inom den turkiska och marockanska gruppen. «Det finns ett brett perspektiv av åsikter även inom dessa grupper.»

Det tycks alltså inte finnas några uppenbara ideologiska skäl för Wilders att motsätta sig hbt-rättigheter utifrån sin nationella populistiska plattform. Dock är lika rättigheter för alla inte syftet med Frihetspartiets politik. Deras huvudfokus är fortfarande en invandringsfientlig, antimuslimsk agenda där de framställer muslimer som det största hotet mot hbt-personers rättigheter.

Sverige – ett hot mot synligheten?

Sverige är allmänt betraktat som ett progressivt och liberalt land när det kommer till hbt-rättigheter och jämställdhet, och placerade sig bland de fyra mest hbt-vänliga länderna i Europa med ett resultat på 18 poäng i ILGA Rainbow Index. Sverige gick med i EU 1995. Det huvudsakliga radikala högerpopulistiska partiet, Sverigedemokraterna, kom inte in i riksdagen förrän 2010, vilket gör Sverige till ett undantag i jämförelse med andra europeiska demokratier och speciellt jämfört

Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson talar till Sveriges riksdag. Foto: © Expo

med grannländerna Danmark och Norge där radikala högerpopulistiska partier varit framgångsrika mycket tidigare. Men nu verkar Sverigedemokraternas popularitet vara på uppgång.

I allmänhet tycks svenskarna vara toleranta mot hbt-personer i Sverige. Enligt siffror från World Values Survey från 2006 anser 60 procent av de tillfrågade att homosexualitet alltid är försvarbart. Endast 4,2 procent anser att homosexualitet aldrig är försvarbart. Respondenterna besvarade frågor på en skala från 1 (aldrig försvarbart) till 10 (alltid försvarbart). Endast 17,6 procent svarade med siffran 5 eller lägre, vilket tyder på en större acceptans för påståendet att homosexualitet alltid är motiverat.

Ändå möter hbt-personer i Sverige olika hinder. ILGA:s årliga rapport för 2011 nämner att flera religiösa grupper som inte tillåter hbt-personer i sina församlingar fortsätter att få offentlig finansiering. I rapporten uppmärksammas också frågan om tvångssteriliseringar av transpersoner. Ett problem som nämns i rapporten är att asylförfaranden för hbt-personer inte konsekvent följs (ILGA:s årsöversikt 2011, sid. 156). På den positiva sidan nämner ILGA att två välkända idrottare kom ut under året. Den svenska grundlagen förbjuder också diskriminering på grund av könsidentitet och sexuell läggning.

Val av strategier för ytterligare förbättringar beror på situationen, säger Ulrika Westerlund, ordförande i Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter, RFSL. »I frågan om tvångssteriliseringar av transpersoner använde vi det internationella samarbetet för att skämma regeringen till att ändra lagstiftningen. Vi visade att frågan var en fråga om mänskliga rättigheter. Sverige har ett rykte om sig att vara ett land som respekterar de mänskliga rättigheterna och den här saken skulle ha förändrat bilden av Sverige. Det är viktigt att få med sig svenska journalister som är intresserade av dessa frågor, vilket har varit svårt. Vi måste uppmärksamma frågorna mer och göra dem synliga.»

RFSL har samarbetat med fackföreningar i riktade utbildningsprojekt och Ulrika Westerlund säger att de har ett väl fungerande samarbete med fackföreningarna. Fackföreningar har i allmänhet varit mer intresserade än sina motparter – näringslivsorganisationerna. Men också de blir allt mer intresserade av att stödja initiativ som exempelvis konferenser, berättar Westerlund.

Sverigedemokraterna har 20 platser i parlamentet och fick 5,7 procent av rösterna i det senaste valet 2010. Men enligt opinionsundersökningar har de nyligen fått en hel del nya potentiella väljare och vissa förutspår att de skulle kunna få så mycket som 10 procent om det vore val i dag. Idag har partiet en vågmästarroll i riksdagen, men ingen annan har valt att samarbeta med Sverigedemokraterna och partiets inflytande på politiken är därför fortfarande mycket marginellt. De har kunnat använda sin position i parlamentet till att diskutera sina frågor och ses alltmer som ett parti som liknar andra, trots partiets kontroversiella förflutna och det faktum att många av deras företrädare har uttryckt rasistiska och intoleranta åsikter. Det är svårt att säga om en ”cordon sanitaire” skulle hålla om partiet skulle få fler röster i nästa val.

Traditionellt har Sverigedemokraterna motsatt sig hbt-rättigheter och feminism som en del av sin nationalistiska ideologi. Partiet har rötter och influenser från den rasistiska högerextrema rörelsen i Sverige: 1994 hade 39,5 % av parti-

Jimmie Åkesson i folkdräkt vid riksdagens öppnande.
Foto: © Expo

kandidaterna – före, under eller efter sin kandidatur – kopplingar till svenska nazistiska-, fascistiska- eller vit maktgrupper (Ekman och Poohl, 2010). Däremot har partiet genomgått en omvandling och är idag ett radikalt högerpopulistiskt parti med en invandringsfientlig och antimuslimsk agenda. När partiet har försökt att profilera sig som en försvarare av mänskliga rättigheter för att motsätta sig invandring från muslimska länder, har de försökt använda hbt-personers rättigheter för sina egna syften. Under 2010 skrev partiledaren Jimmie Åkesson tillsammans med Carina Herrstedt, vice biträdande partiledare, en debattartikel i vilken de hävdade att bi- och homosexuella personer i dag såg SD som ett parti för dem och att detta visade att det faktiskt går att kombinera «Sverigevänlig» politik med respekt för sexuella minoriteter. De presenterade också en offentlig ursäkt för «olämpliga kommentarer» som partirepresentanter hade gjort om hbt-personer. Slutligen utpekade de «den ökande islamiseringen» som ett hot mot svenska hbt-personer (Aftonbladet Debatt, 100330). Emellertid uppgav RFSL omedelbart att påståendena från Sverigedemokraterna inte var trovärdiga.

Artikeln måste ses som en anomali i Sverigedemokraternas historia. Sedan dess har inga ytterligare åtgärder vidtagits från partiets håll för att förbättra situationen för hbt-personer i Sverige. Sverigedemokraterna är det enda parti som inte har deltagit i den årliga Stockholm Pride-festivalen. När de fick frågan varför, sade pressekreteraren i partiet, Linus Bylund, i augusti 2012 att paraden var kontraproduktiv och ledde till en översexualisering av hbt-personer (SvD, 120801). Partiföreträdare har fortsatt att uttrycka sig i förnedrande och intoleranta ordalag

Pride, Stockholm. Foto: © Expo

om hbt-personer. En del hävdar att sexualiteten bör förbli en privat fråga, vilket innebär att man anser att hbt-personer bör gå tillbaka in i garderoben. Dessutom främjar partiet en traditionell kärnfamilj och «barnets rätt till både en far och en mor i sitt liv» (Sverigedemokraterna partiprogram 2011). Partiet tror inte att det är i barnets bästa intresse att ge samkönade par och «polyamorösa grupper» rätten till adoption och inseminering.

Sverigedemokraterna har nyligen bytt beskrivningen av sin ideologi från «nationalistisk» till «socialkonservativ». Ingen av dessa termer innebär tydligare liberala eller progressiva värderingar i etiska frågor. Ulrika Westerlund håller med om att Sverigedemokraterna aldrig har varit riktigt intresserade av hbt-personers rättigheter, utan bara använder dessa när det gäller att begränsa invandringen. «De har en traditionell konservativ politik i dessa frågor. De hävdar att de stödjer svensk lag, men försöker inte få till några eventuella ändringar i lagstiftningen».

Under 2007 skrev partisekreteraren Björn Söder, som fortfarande innehar positionen och är riksdagsledamot, på sin blogg att homosexualitet var onaturligt och jämförde det med pedofili (Aftonbladet, 070805). På senare tid har lokala partirepresentanter uttryckt åsikten att homosexualitet är onaturligt, «orent» och

kommer att leda till en «degenerering av samhället», samt att RFSL inte har distanserat sig från grupper som främjar pedofili (Expo.se, 120802, Interassistmen.se, 121105). Det är uppenbart att det inom partiet finns en syn där hbt-personer fortfarande förknippas med sjukdom och omoraliskt beteende.

Om partiet fortsätter att växa och blir en trovärdig koalitionspartner kan de påverka situationen för hbt-rättigheter. Enligt Ulrika Westerlund är Sverigedemokraterna dock inte ett problem för tillfället, men det kan ändras om partiet fortsätter att växa: ”Men bara om de andra partierna börja förhandla med SD, vilket de inte har varit ivriga att göra än så länge.”

Idag styrs Sverige av en allians av partier, av vilka Kristdemokraterna, som har en konservativ syn på hbt-rättigheter, är det minsta med endast 5,6 procent. De andra partierna i alliansen måste därför övertyga Kristdemokraterna i frågor som rör hbt-rättigheter.

”Idag är det Kristdemokraterna som har blockerat mer progressiv lagstiftning i riksdagen, till exempel när det gäller samkönade äktenskap och tvångssterilisering. De andra partierna i den styrande alliansen har fått att övertyga dem i hbt-frågor. Oppositionen har emellertid också en progressiv linje när det kommer till hbt-rättigheter.”

I teorin skulle Sverigedemokraterna kunna blockera lagstiftning om oppositionen och regeringspartierna inte är överens. För att undvika detta har alliansen gjort en överenskommelse med Miljöpartiet i frågor om migration. Men vanligtvis är oppositionspartierna överens med regeringen i fråga om progressiv lagstiftning kring hbt-rättigheter. Det innebär att Sverigedemokraterna faktiskt inte har någon central ställning i dessa frågor. När det gäller den framtida utvecklingen, hävdar Westerlund att situationen beror på den politiska situationen och de styrande partierna. Det är nu uppenbart att Sverige inte är immunt mot högerextremt politiskt inflytande. ”Framtidsutsikterna är olika beroende på vem som innehar makten. På grund av Sverigedemokraternas framgångar är Sverige numera ett land som alla andra.”

Men bland de andra partierna har Westerlund sett positiva förändringar. I alla partier finns progressiva som försöker främja hbt-personers rättigheter. ”De partier som brukade vara konservativa är nu mer progressiva, som Moderaterna. Det finns också en positiv utveckling inom det Kristdemokratiska partiet. Just nu finns det ett fast stöd för progressiv lagstiftning om hbt-personers rättigheter i Sverige.”

ANALYS OCH SLUTSATSER

Jämförelser visar att det ser väldigt olika ut mellan länder vad gäller högerextrema partiers framgång och inflytande. I vilken utsträckning partierna främjar en homofobisk agenda varierar också kraftigt. De största hindren för hbt-aktivister uppfattas något olika beroende på lokala förhållanden. Men det är ändå möjligt att se vissa mönster baserade på de exempel som presenterats i denna rapport.

Inga uppenbara samband

Man skulle kunna hävda att högerextrem homofobi kan vara en reaktion på att hbt-personer får fler av sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Dock tyder en översikt av partiers inflytande runt om i Europa på att så inte är fallet. Även om de länder som presterar bäst på ILGA Rainbow index (Storbritannien, Tyskland och Spanien) också har marginaliserade eller inga högerextrema partier, kan inga generella trender i detta avseende fastslås. Till exempel ser vi att bland de länder som har en poäng på 10 eller lägre på Rainbow index varierar högerextrema partiers inflytande kraftigt. Detta tyder på att landspecifika omständigheter, som de aktuella partiernas specifika ideologi eller utbredningen av homofobi i allmänhet, kan spela en större roll här. För att korrekt kunna bedöma detta samband skulle en fördjupad undersökning i extremhögerens reaktioner på specifika lagändringar vara till stor nytta.

Högerextrema homofober styr debatten

Traditionella extrema högerpartier som Jobbik och ATAKA är som väntat tydligt fientliga mot hbt-personer. Vid urvalet av länder som ingår här, är det också intressant att notera att dessa två partier finns inom samhällen där människor i allmänhet har mer homofobiska åsikter än i länder där liberala åsikter i denna fråga är vanligare, som i till exempel Sverige och Nederländerna. Det tyder på att det inte finns några politiska vinster för ett högerextremt parti att driva vad som kan uppfattas som hbt-vänlig politik i de fall då homofobi är allmänt utbrett i landet. Men även om dessa partier har försökt föreslå åtgärder som innebär diskriminering av hbt-personer har deras försök inte varit särskilt framgångsrika. Andra partier har åsidosatt dem eller blockerat deras försök. Men det faktum att dessa partier sitter i parlament och kan föreslå lagstiftning och politik har, åtminstone enligt vissa bedömare, förändrat debatten om hbt-rättigheter. Det finns en risk att partierna ändrar dagordningen: i stället för att tala om antidiskriminering, handlar diskussionen om antigaylagar. Det innebär att progressiv lagstiftning skulle kunna försenas. Vad som är värre är att det även skulle kunna påverka hur allmänheten uppfattar hbt-rättigheter. Vad gäller framtidsutsikterna för lagstiftning som gynnar hbt-personer och säkerställer deras mänskliga rättigheter, kan det betyda att utvecklingen blir långsammare.

Pride, Stockholm. Foto: © Expo

Hbt-rättigheter som en del av en europeisk nationalistisk identitet?

I länder som är allmänt progressiva när det gäller hbt-rättigheter, som Nederländerna och Sverige, är det uppenbart att högerextrema eller högerpopulistiska partier försöker distansera sig från homofobi. Så är även fallet i Frankrike, även om homofobin är mer utbredd där än i de tidigare nämnda länderna. National Front och Sverigedemokraterna har försökt verka hbt-vänliga, även om detta inte återspeglas i den politik de föreslår, och trots att partiernas representanter gör homofobiska uttalanden. Här följer de Geert Wilders strategi. Frihetspartiet i Nederländerna är ett undantag där stödet för hbt-rättigheter verkar vara mer genuint. Det kan förklaras av att partiet har andra ideologiska rötter än vad både Sverigedemokraterna och Front National har. Men medan skydd för hbt-personers rättigheter verkar vara en viktig beståndsdel i Wilders ideologi och världsbild (dock sekundärt till den antimuslimska politiken) är det svårare för de andra partierna att verka trovärdiga i sin plötsliga omfamning av de mänskliga rättigheterna.

Tittar vi på fenomenet ur ett bredare perspektiv, är det rimligt att anta att det är en strategi som kommer att bli vanligare när partier försöker distansera sig från rasism och antisemitism. När väljarna omfattar allt mer liberala värderingar, är en

strategi för högerextrema partier att beskriva sig själva som försvarare av demokratin från de hotande och ociviliserade «andra». Vissa partier, såsom Frihetspartiet i Österrike, beskriver sig själva som försvarare av den judisk-kristna civilisationen och pekar ut andra religioner, och framför allt muslimer, som i grunden annorlunda. Det är också ett sätt att försöka bygga upp en europeisk identitet som beskrivs som tolerant och demokratisk, genom att blunda för den intolerans och de skillnader som finns inom Europa (varav några beskrivs i denna rapport). Man ska dock inte förvänta sig att här typen av partier föreslår progressiv lagstiftning kring hbt-rättigheter, även om de är i stånd att göra det, eftersom det helt enkelt inte är en prioriterad fråga. Att försvara hbt-rättigheter är bara ett medel för att beskriva muslimer som ett hot och för att motsätta sig invandring.

Överlag delar högerextrema partier inte ovan nämnda inställning till hbt-rättigheter, som vi tydligt sett i till exempel Bulgarien och Ungern. Men när partier försöker ”rosatvätta” sin politik är det viktigt att peka på inkonsekvensen i en sådan strategi. För att möta intolerans är en konsekvent hållning mot diskriminering och rasism nödvändig. Att tilldela skuld till en kollektiv grupp människor är aldrig en framgångsrik strategi för att främja hbt-rättigheter eftersom intolerans aldrig kan få intolerans att försvinna.

För att bemöta detta argument är det också viktigt att lyfta fram det faktum att i vissa länder uppgav hbt-aktivister att kristna partier utgör ett stort hinder för progressiv lagstiftning kring hbt-rättigheter. Ett «judisk-kristet» arv är således uppenbarligen ingen garanti för tolerans mot hbt-personer. Även om kristna partier kan vara progressiva i dessa frågor, kan konservativt kristna partier vara ett lika stort hot som högerextrema partier – eller till och med ett större hot eftersom dessa partier ibland har större möjlighet att påverka lagstiftningen. I vissa länder identifierar sig högerextrema partier också med sin religiösa tillhörighet; till exempel i Rumänien, Polen, Bulgarien och Grekland. Den här rapporten har inte fokuserat på den intolerans som religiösa partier ibland sprider, även om detta har nämnts i intervjuer.

Fördomar utgör stora hinder

Utbredda fördomar bland allmänheten och hos andra partier kan ibland vara ett ännu större hot mot hbt-rättigheter. Här är aktivister överens om att ökad synlighet och öppenhet är nyckeln till förändrade attityder. Okunnighet om hbt-rättigheter kan leda till intolerans och mer kunskap kan istället förbättra attityder. Men organiserad intolerans påverkar möjligheten att vara öppen. Angrepp på Prideparader och hatbrott från intoleranta grupper minskar effektivt hbt-personers synlighet, yttrandefrihet och frihet, och berövar dem således viktiga kanaler för att uttrycka vad som är viktigt för dem och kunna bli mer synliga för att skapa förändring. Även mindre extrema partier, såsom Sverigedemokraterna, verkar tro att synlighet inte är en särskilt viktig fråga eftersom de hävdar att sexualitet bör vara en privatsak. Det är i stort sett samma sak som att säga att homosexuella bör gå tillbaka in i garderoben. I de fall då synligheten är hotad är det därför mycket viktigt att hitta strategier för att fortsätta vara synlig och ha en röst. I vissa länder kan det innebära att använda internationella kontakter för att pressa regeringen att på ett lämpligt sätt skydda Prideparader, medan det i andra länder, som i Sverige, kan handla om att påpeka konsekvenserna av osynlighet och peka på den retorik som används gällande hbt-personers mänskliga rättigheter.

Medan den här rapporten är begränsad till att diskutera partier som finns representerade just nu i parlament runt om i Europa, är det viktigt att komma ihåg att andra partier också kan ta plats i parlamenten och påverka lagstiftning och därigenom förändra situationen ganska hastigt. Ett exempel på det är Grekland, där få förväntade sig att ett nynazistiskt parti plötsligt skulle vara representerat i parlamentet.

Inom detta område återstår flera frågor att utforska. Vad skulle en framgångsrik strategi för att bekämpa homofobi och extremism vara? I vilken utsträckning är icke-statliga organisationer och fackföreningar i Europa involverade i sådana strategier? Vad är religiösa partiers generella hållning till homofobi och extremism? Hur samarbetar partierna kring detta i till exempel Europaparlamentet?

En långsiktig strategi för att motverka intolerans

Som nämnts hävdar vissa att högerextrema och högerpopulistiska partier är ett självklart inslag i dagens västerländska demokrati. Det betyder naturligtvis inte att antirasister och människorättsaktivister inte har något annat val än att luta sig tillbaka och se på medan den högerextrema agendan blir allt synligare. Det innebär inte heller att högerextrema partier i europeiska parlament kommer att försvinna av sig själva. Snarare innebär det, i så fall, att långsiktiga strategier för att hantera intolerans är av yttersta vikt. I denna rapport har vissa aktivister föreslagit strategier för att förbättra villkoren för de mänskliga rättigheterna, med fokus på ökat samarbete med internationella organisationer inklusive sådana som EU, för att sätta internationell press på regeringar att leva upp till de mänskliga rättigheterna. Här har även journalister en nyckelroll för att uppmärksamma viktiga frågor. De här strategierna verkar vara användbara i hela Europa.

En omfattande antirasistisk strategi och ett starkt försvar av mänskliga rättigheter generellt är också nödvändigt för att försöka motverka eller vända högerextrema partiers framgång. Här är frivilligorganisationernas roll, progressiva partier och fackföreningar särskilt viktiga i länder där majoriteten av befolkningen och de flesta partier har fientliga attityder till hbt-rättigheter. Genom att kämpa mot omfattande homofobi och sprida tolerans finns det en möjlighet att påverka antalet röster som går till högerextrema partier. Det kräver en allians mellan alla sociala rörelser, fackföreningar och icke-statliga organisationer som på något sätt främjar jämställdhet och mänskliga rättigheter för alla medborgare och icke-medborgare – värderingar som högerextrema partier motsätter sig som resultat av deras ideologi. Antidiskriminering och lika rättigheter kan institutionaliseras i lagstiftning och i konventioner, men för många är jämlikhet inte ett faktum och framsteg inte heller en självklarhet.

BILAGA: HÖGEREXTREMA OCH INVANDRINGSFIENTLIGA PARTIER I EUROPEISKA PARLAMENT

För denna del av rapporten har information om val och partier hämtats från European Election Database, EED, om inget annat anges. EED samlar in information från nationella källor samt internationella databaser såsom PARLINE, databasen om nationella parlament. Ytterligare information har samlats in från andra källor såsom Human Rights Watch och Freedom House. För referenser, se litteraturbilagan. När ingen information om partiets förhållande till regeringen eller tendenser framgår, beror det till exempel på att ingen regering ännu har bildats eller på att partiet inte har deltagit i val tidigare.

Belgien

Det mest kända högerextrema partiet i Belgien är Vlaams Belang (Flamländskt intresse), som grundades 1954 som Vlaams Blok. Partiet upplöstes efter att en högre domstol befunnit det skyldigt till anstiftan till diskriminering och rasism 2004, men partiet återskapades under namnet Vlaams Belang. Partiets ideologi har beskrivits som en kombination av populism, nativism och auktoritarism (Pauwels, 2011). De andra partierna har bildat en ”cordon sanitaire” mot detta nationalistiska parti, vilket innebär att inget annat parti vill träda in i en koalition med det. I parlamentsvalet 2010 fick partiet 7,76 procent av rösterna och 12 platser i parlamentet. På regional nivå vann partiet så mycket som 16 procent av rösterna i valet 2010. Det innebar dock en förlust jämfört med tidigare val. Orsaken till det kan vara att två andra partier, det flamländska nationalistiska Nieuwe Vlaamse Alliantie (N-VA) och populistiska Lijst Dedecker (LDD) har tagit upp liknande frågor som Vlaams Belang och därmed kan ha tagit en del av Vlaams Belangs röster – som på grund av uteslutningen i riksdagen idag inte kan påverka politiken (Pauwels, 2011).

- Parti: Vlaams Belang
- Röster: 7,8 %:
- Mandat: 12 (av 150)
- Tendens: tappar väljarstöd
- Position: i opposition

Bulgarien

I Bulgarien heter det huvudsakliga högerextrema nationalistiska partiet ATAKA (Nationella Unionen Attack). Partiet grundades 2005 av en grupp mindre nationalistiska extremistgrupper och leds av journalisten Volen Siderov. Deras politik fokuserar på främlingsfientlighet och att bevara den nationella stoltheten och den ortodoxa religionen. ATAKA är ett traditionellt högerextremt parti som riktar udden mot judar, muslimer, turkar och hbt-personer. Partiet har haft ett stadigt

väljarstöd och vann 21 platser i parlamentet 2009 när det fick 9,36 procent av rösterna i den nationella omröstningen. Före valet spekulerades det om ATAKA skulle kunna bli en koalitionspartner till det vinnande partiet GERB. Av de tre partierna som förväntades bli inbjudna till en koalition var ATAKA det enda som inte satte upp några villkor och som också uttryckte sitt fulla stöd för minoritetsregeringen som bildades. I gengäld «förväntar sig ATAKA stöd av GERB-regeringen för sina patriotiska initiativ» (Genov, 2010). Senare lämnade dock hälften av de invalda representanterna partiet vilket gör att ATAKA idag bara har 10 platser kvar. Partiledaren Vilen Siderov drog tillbaka sitt stöd för den sittande regeringen 2011 (SNA, 110708).

- Parti: ATAKA
- Röster: 9,4 %
- Mandat: 10 (av 240)
- Tendens: stabilt väljarstöd
- Position: i opposition

Danmark

I Danmark är det viktigaste partiet med en invandringsfientlig och intolerant dagordning Dansk Folkeparti (DF), som grundades 1995. Partiet är känt för sin hårda retorik mot invandring och har lyckats få dagordningen kring denna att handla om mer restriktioner. Dansk Folkeparti har haft stor påverkan på invandringspolitiken i sin roll som stödparti till regeringen under många år – en position partiet förlorade i valet 2011 (SvD, 110908). Under 2011 röstade 12,3 procent på partiet vilket gav dem 22 platser i parlamentet.

- Parti: Dansk Folkeparti
- Röster: 12,3%
- Mandat: 22 (av 179)
- Tendens: tappar väljarstöd
- Position: i opposition

Estland

I Estland har ett av regeringspartierna en historia av nationalism. Enligt vissa akademiker kan Pro Patria och Res Publica Unionen (IRL) beskrivas som en union av nationalkonservativa partier (Ramet, 2010, sid. 79). Under de första åren efter Sovjetunionens fall var en nativistisk politik viktig för nästan alla partier i Estland, som numera har anammat en politik med större acceptans för mångkultur (Mudde, 2007, sid. 54). Pro Patria var ett av de partier som, efter Sovjetunionens fall, drev frågan om utestängande medborgarskap och partiet har anklagats för rasistiska åsikter. Pro Patria har dock blivit mer rumsrent och kan idag definieras som ett ”moderat konservativt parti med europeisk orientering” (Bennich-Björkman och Johansson, 2012). Även om det idag inte kan beskrivas som högerextremt nämns det här på grund av sin historia. Unionen, IRL, fick 20,52 procent av rösterna i valet 2011, vilket gav dem 23 platser i parlamentet.

Finland

I Finland vann ett populistiskt parti, Sannfinländarna (PS), en jordskredsseger i valet 2011 och blev därmed landets tredje största parti (nästan lika stort som socialdemokraterna). Deras närvaro i parlamentet ökade med 34 platser, från 5 till 39 platser. Partiet lämnade diskussionerna om regeringsbildning och valde istället att ingå i oppositionen för att undvika ansvar i ett kommande beslut om den europeiska räddningsaktionen, som partiet hade varit emot under valkampanjen (Jungar, 121110). I de regionala valen 2012 mer än fördubblades partiets stöd i flera kommuner. Alla andra partier förlorade väljare jämfört med valet 2008. Partiets rötter kan spåras tillbaka till det populistiska Finska Landsbygdspartiet, men idag är antiinvandringspolitik och euroskepticism kärnan i partiets ideologi. Partiet har beskrivits som ”välfärdschauvinistiskt” och använder antietablissemangsretorik (Jungar, 121110). Dessutom förespråkar en högljudd och stark minoritet inom partiet en antimuslimsk politik och en del representanter får vara kvar trots uppmärksammade rasistiska utspel. Några av dem är röstmagneter i vissa distrikt. Således finns det en risk för radikalisering inom partiet, liksom för ökat politiskt inflytande.

- Parti: Sannfinländarna
- Röster: 19,4 %
- Mandat: 39 (av 200)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition

Frankrike

Det huvudsakliga högerextrema partiet i Frankrike är Front National (FN), som grundades av Jean-Marie Le Pen 1972. Idag är hans dotter Marine Le Pen ledare av partiet som representeras i ett antal lokala församlingar i Frankrike. Partiet är främlingsfientligt och har en historia av antisemitism. Idag är motståndet mot muslimer det centrala. Trots partiets dåliga resultat i parlamentsvalet, var Le Pen utmanare till Chirac i presidentvalet 2002 i den andra omgången och i den första omgången av det senaste valet fick partiet över 20 procent av rösterna i flera regioner. Partiet verkar alltså ha ett stadigt stöd hos den franska befolkningen.

I riksdagsvalet 2007 fick partiet 4,29 procent av rösterna, men inga platser i nationalförsamlingen. I parlamentsvalet 2012 vann de två platser i valkretsar i södra Frankrike. De fick 13,6 procent av de totala rösterna i första omgången, och 3,66 procent i den andra.

- Parti: National Front
- Röster: 3,7 %
- Mandat: 2 (av 577)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition

Grekland

De grekiska valen 2012 skapade rubriker över hela världen när det stod klart att det högerextrema nynazistiska partiet Gyllene Gryning hade kommit in i den parlamentariska församlingen. Gyllene Gryning gick från att vara en marginell företeelse till att bli ett parti med 21 mandat i den lagstiftande församlingen. Deras stöd ökade med 6,7 procentenheter till 6,97 procent av rösterna i den nationella omröstningen och i det följande omvalet fick de 6,92 procent vilket innebar 18 mandat (The Guardian, 120618). Partiet är ökänt för dess våld mot invandrare och uppger att de säkerställer grekernas trygghet och säkerhet. Det har även rapporterats att en stor del av polisen i Grekland faktiskt stödjer detta nynazistiska parti (Expo.se, 120509).

Ett annat parti, som representerades i det grekiska parlamentet fram till valet 2012, är det nationalistiska Popular Orthodox Rally (L.A.O.S) som identifierar sig med grekisk-ortodox kristendom och motsätter sig mångkulturalism och invandring. I valet föll deras andel av rösterna till 2,7 procent och de förlorade sina mandat i församlingen. De hamnade under 3-procentströskeln med endast 0,10 procent (2,9 %), men i den andra omgången förlorade partiet ännu fler röster, förmodligen på grund av att de misslyckats med att säkra några platser i den första omgången.

- Parti: Gyllene Gryning
- Röster: 6,9 %
- Mandat: 18 (av 300)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition

Italien

I Italien finns det ett par högerextrema partier med en uttryckligen rasistisk eller invandringsfientlig agenda. På grund av förändringar i allianser och samarbeten mellan partierna är det dock svårt att exakt bestämma tendenser och influenser i Italien. Lega Nord är ett främlingsfientligt separatistiskt parti som motsätter sig nationalstaten. La Destra - Fiamma Tricolore (LD) är ett högerextremt parti med rötter i det tidigare neofascistiska/konservativa partiet Fiamma Tricolore och Alleanza Nazionale. Fiamma Tricolore grundades av AN-medlemmar som inte var nöjda med det faktum att AN gick med i premiärministern Berlusconis koalition, Il Popolo della Liberta. Alleanza Nazionale har sina rötter i den nyfascistiska Italienska Sociala Rörelsen (MSI), (Ruzza och Fella, 2011). Många av de invandringsfientliga rösterna från tidigare befintliga partier gick över till partiet Il Popolo della Liberta (Frihetens folk) som skapades under ledning av Silvio Berlusconi 2009, baserat på hans tidigare parti Forza Italia och mindre partier som Alleanza Nazionale. PdL-koalitionen trädde vidare in i en allians med bland andra Lega Nord under 2008. Ett annat parti är Forza Nuova som inte fick något betydande resultat i valet 2008.

I valet 2008 fick Lega Nord 8,3 % av rösterna och La Destra 2,43 %. Il Popo-

lo della Liberta fick 37,39 % av rösterna. Berlusconi's koalition (PdL, Lega Nord och Rörelsen för Autonomi) fick tillsammans 46,8 % av rösterna och vann valet.

- Partier: Lega Nord, La Destra, Popolo della Liberta
- Röster: LN 8,3 %, LD 2,4 %, PdL 37,4 %
- Mandat: PdL 272, LN 60 (av 630)

Lettland

Nationella Alliansen (NA) grundades 2010 som en allians av mindre partier. Efter Sovjetunionens fall hade de flesta partierna i landet, precis som i Estland, en nationalistisk dagordning (Mudde, 2007). Den lettiska nationella konservativa unionen För Fosterland och Frihet (LNNK) bildades av två nationalkonservativa partier, som senare blev en del av Nationella Alliansen. Även om LNNK har tonat ner sin diskurs har de ändå hållit fast vid en ”hård nationalistisk diskurs” (Bennich-Björkman och Johansson, 2012). I valet 2011 fick NA 13,88 procent av rösterna på nationell nivå, vilket motsvarar 14 platser i parlamentet. Alliansen ingår i regeringen och har två ministerposter inom kultur och juridik.

- Parti: Nationella Alliansen
- Röster: 13,9 %
- Mandat: 14 (av 100)
- Position: i regeringskoalition

Litauen

Även om inga inflytelserika partier kan beskrivas som högerextrema i Litauen, finns det partier som kan förväntas ha en nationalistisk, konservativ agenda gällande hbt-rättigheter. Fosterlandsförbundet-Litauiska Kristdemokraterna (TS-LKD) är ”kulturellt konservativa och nationellt orienterade” och blev det största partiet i det senaste valet (Ramet, 2010, s.79-82.). 2008 fick de 19,72 procent av rösterna och 45 av 141 platser i parlamentet. I valet 2012 fick Fosterlandsförbundet 15 procent och 33 mandat i parlamentet.

- Parti: Fosterlandsförbundet - Litauiska kristdemokrater
- Röster: 15 %
- Mandat: 33 (av 141)
- Tendens: tappar väljarstöd

Nederländerna

Den mest kända invandringsfientliga partiet i Nederländerna är Partij Voor Vryheid, Frihetspartiet (PVV), som leds av den karismatiske Geert Wilders. Partiet motsätter sig invandring och använder en hård antimuslimsk retorik. Partiet har sina rötter i en konservativ liberalism snarare än nationalism, men kan idag beskrivas som ett nationalistiskt populistiskt parti (Vossen, 2011). I valet 2012 fick partiet 10,08 procent av rösterna i den nationella omröstningen och 15

platser i parlamentet – en betydande förlust (på cirka 5 procentenheter) jämfört med valet 2010.

- Parti: Frihetspartiet
- Röster: 10,1 %
- Mandat: 15 (150 i underhuset)
- Tendens: tappar väljarstöd
- Position: i opposition

Norge

I Norge är Fremskrittspartiet (FrP) den tydligaste rösten som förespråkar en anti-invandringspolitik. Partiet växte en hel del under början av 2000-talet och blev det andra största partiet i valet 2009 med 22,91 procent av rösterna, vilket resulterade i 41 platser i parlamentet. I valen till de lokala församlingarna 2011, samma år som terrorattackerna på Utøya och regeringskvarteret, minskade partiets stöd från 17,5 procent 2007 till 11,4 procent (BBC News Europe, 110913). Partiet har sina rötter i en populistisk rörelse som från början fokuserade på skattelättnader, men har senare kombinerat detta med en invandringsfientlig linje. I början av 2000-talet drev man sin politik utifrån en antimuslimsk plattform, men efter terrorattackerna har de blivit mindre högljudda i sin retorik mot muslimer.

- Parti: Fremskrittspartiet
- Röster: 22,9 %
- Mandat: 41 (av 169)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition

Polen

Partiet Lag och Rättvisa (PiS) är konservativt med inslag av ”euroskepticism och populism” och driver politik baserat på värderingar från den katolska kyrkan. Partiet har kritiserats för att tillåta extremistiska element inom partiet och för homofobiska uttalanden från partiets representanter. Lag och Rättvisa har absorberat både radikal nationalistisk ideologi och extremister från mindre lyckade partier (Pankowski, 2012). Partiet grundades 2001 av bröderna Jaroslaw och Lech Kaczynski, före detta premiärminister och president, båda kända för sina intoleranta åsikter om hbt-rättigheter. Partiet har 157 platser i parlamentet, och fick 29,89 procent av rösterna i det senaste valet. Jaroslaw Kaczynski är idag ledare för oppositionen.

Polen har ett antal nationalklerikala partier, vilket PiS är ett exempel på, men här är även Polska Familjeförbundet värt att nämna (Ramet, 2010, sid. 80). Partiet som är strikt emot abort och samkönade äktenskap, kom inte in i parlamentet i det senaste valet, men fungerade som ett stödparti till den förra regeringen (BBC Europe, 060509).

- Parti: Lag och Rättvisa
- Röster: 29,9 %
- Mandat: 157 (av 460)
- Tendens: tappar väljarstöd
- Position: i opposition

Rumänien

Det mest betydande högerextrema partiet i Rumänien är Storumänska partiet (PRM). Partiet vill återvinna de områden som förlorades under andra världskriget, berömmar Ceausescuregimen och beskrivs som minoritetsfientligt, antisemitiskt, antiromskt och homofobiskt (Mudde, 2005). Ett annat extremt parti, med marginell påverkan på politiken, är Nya generationens kristdemokrater (PNG-CD) som är ett kristet nationalistiskt parti med potentiella band till nyfascister. PRM och PNG-CD hamnade utanför parlamentet i förra valet med röster på 3.16 respektive 2,28 procent.

- Partier: Storumänska partiet, Nya generationens kristdemokrater
- Röster: PRM 3,2 %, PNG-CD 2,3 %
- Mandat: 0
- Tendens: tappar väljarstöd

Slovakien

Slovariens viktigaste extrema nationalistiska parti är Slovakiska nationalistpartiet (SNS). SNS är ett ”nationellt och kristet parti” med en minoritetsfientlig dagordning (Mudde, 2005, sid. 215). SNS fick 4,56 procent av rösterna i valet 2012, men har ingen plats i riksdagen. Valet 2010 innebar att det nationalistiska Folkpartiet/Rörelsen för ett demokratiskt Slovakien (L'S-HZDS) åkte ut ut riksdagen med ett stöd på endast 4,32 procent av rösterna (Malova och Ucen, 2011). Men fram till valet hårdnade regeringskoalitionens nationalistiska retorik.

- Parti: Slovakiska nationalistpartiet
- Röster: 4,6 %
- Mandat: 0
- Tendens: tappar väljarstöd

Slovenien

Slovenska nationalistpartiet (SNS) motsätter sig ”invandring från andra forna jugoslaviska republiker” och beskrivs som ett extremistparti (Mudde, 2005, sid. 245-248). Det fick bara 1,8 procent av rösterna och inga platser i parlamentet i det senaste valet.

- Parti: Slovenska nationalistpartiet

- Röster: 1,8 %
- Mandat: 0
- Tendens: tappar väljarstöd

Sverige

I Sverige har Sverigedemokraterna (SD), ett radikal högerpopulistiskt parti med rötter i den svenska extremhögern, idag 20 riksdagsplatser sedan de kom in i parlamentet med 5,7 procent av rösterna i valet 2010. Partiets plattform är främst antimuslimsk. Fram till valet 2010 fanns det inget signifikant invandringsfientligt parti i riksdagen. På grund av den parlamentariska situationen har Sverigedemokraterna en vågmästarroll, men hittills samarbetar varken regering eller opposition med dem utan upprätthåller en ”cordon sanitaire” gentemot partiet.

- Parti: Sverigedemokraterna
- Röster: 5,7 %
- Mandat: 20 (av 349)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition/vågmästarroll

Storbritannien

I Storbritannien fick British National Party (BNP), grundat 1982 av en utbrytning från National Front, 1,9 procent i valet 2010. De har dock två platser i Europaparlamentet, varav en innehas av partiledaren Nick Griffin. Partiet har beskrivit sig själv som brittiskt nationalistiskt, rasistiskt nationalistiskt och etnonationalistiskt och har nyligen inriktat sig på antimuslimska kampanjer (Hope not Hate, 2012). Framtiden ser inte ljus ut för BNP, som trots sin representation i Europaparlamentet är långt ifrån att ta plats i det nationella parlamentet.

- Parti: British National Party
- Röster: 1,9 %
- Mandat: 0
- Tendens: tappar väljarstöd

Tjeckien

I Tjeckien har extremhögern inte varit lika framgångsrik som i grannländerna. Men rasistiska idéer och antiromska attityder är vanliga i landet. Det högerextrema Arbetarpartiet, som fick offentliga medel i valet till Europaparlamentet, där de fick 1,07 procent av rösterna, upplöstes av en domstol 2010. De flesta medlemmarna gick då över till Arbetarpartiet för Social Rättvisa (DSSS), som inrättades 2004 för säkerhets skull utifall Arbetarpartiet skulle upplösas (Mares, 2012, sid. 3). Idag är DSSS det starkaste extremistiska partiet i Tjeckien och profilerar sig främst på «frågan om romerna». DSSS fick bara begränsat stöd i valet 2010 (1,14 %). Men mainstreampartier i Tjeckien använder ofta

samma, och ibland ännu värre, retorik mot etniska grupper och hbt-personers rättigheter än DSSS (Mares, 2012).

- Parti: Arbetarpartiet för Social Rättvisa
- Röster: 1,1 %
- Mandat: 0
- Tendens: stabilt väljarstöd

Tyskland

I Tyskland har inget av de extrema partierna haft framgångar under de senaste åren. Tysklands Nationaldemokratiska Parti (NPD) fick ungefär 1,5 procent av rösterna i hela landet i parlamentsvalet 2009 – men i vissa delstater så mycket som 4 procent. Detta nynazistiska parti främjar «en slags rasnationalism» (BBC News Europe, 120718). På federal nivå har partiet, i delstaterna Sachsen och Mecklenburg-Vorpommern 5,6 respektive 6 procents stöd vilket gör att de hamnar över de 5 procent som krävs för att ta plats i en statligt vald församling. Det kanske mest kända populistiska högerextrema partiet, Die Republikaner, är mycket marginaliserat och har aldrig fått mer än 1 procent av rösterna.

- Parti: Tysklands Nationaldemokratiska Parti
- Röster: 1,5 %
- Mandat: 0
- Tendens: stabilt väljarstöd

Ungern

I Ungern grundades det högerextrema partiet Jobbik (Rörelsen för ett bättre Ungern) så sent som 2003 och fick 16,67 procent av rösterna i parlamentsvalet 2010, och därmed 47 platser i parlamentet. Det antisemitiska och antiromska partiet etablerade 2007 ett paramilitärt garde, Magyar Garda. Organisationen förbjöds 2009, men återskapades under ett nytt namn.

Den senaste utvecklingen i Ungern är oroande även på annat håll. Det styrande konservativa partiet Fidesz har allt mer influerats av nationalistiska idéer sedan mitten av 90-talet. De senaste åtgärderna omfattar förändring av konstitutionen för att bättre återspegla Fidesz uppfattning om den nationella identiteten och de har även utsett nya nyckelpositioner inom det kulturella etablissemang för att bättre spegla regeringens syn på lämplig kultur (AN, 120209, 120702 DN). Dessa auktoritära tendenser och särskilt dem rörande hbt-personers rättigheter, är viktiga att uppmärksamma. Idag har Fidesz 52,73 procent av rösterna och 262 mandat av 386 i parlamentet.

- Partier: Fidesz, Jobbik
- Röster: Fidesz 52,7 %, Jobbik 16,7 %
- Mandat: Fidesz 262, Jobbik 47 (av 386)

- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i regering, i opposition

Österrike

De två viktigaste partierna av intresse för denna rapport är Österrikiska Frihetspartiet (FPÖ) och Alliansen för Österrikes Framtid (BZÖ). Partierna är, sedan valet till det nationella och federala rådet i den lagstiftande församlingen 2008, bland de fem största partierna i Österrike med 34 respektive 21 platser i parlamentet. Partierna fick 17,54 procent och 10,70 procent av rösterna. I valet 2008 upplevde de styrande partierna sina sämsta valresultat sedan andra världskriget, medan FPÖ och BZÖ ökade. Både FPÖ och BZÖ har betraktats som potentiella koalitionspartners utav några av de andra partierna.

FPÖ har sina ideologiska rötter i nationalismen och beskrivs som ett högerpopulistiskt parti. Partiets ideologiska bas vilar inte på antisemitism, men den karismatiska och nu avlidne före detta partiledaren Jörg Haider tolererade antisemitiska uttryck inom partiet av strategiska skäl (Mudde, 2007, sid. 80-81, 84). Numera har partiets bejakande av det kristna arvet blivit en plattform för partiets antimuslimska politik. Den nuvarande partiledaren, Hans-Christian Strache, har en tydlig antimuslimsk agenda, men har också talat positivt om nazistiska veteraner så sent som i år (Expo, 120105). FPÖ:s höjdpunkt nåddes 1999, då de ingick i regeringskoalitionen med det Österrikiska Folkpartiet (ÖVP).

BZÖ (Alliansen för Österrikes Framtid) är ett högerpopulistiskt parti, grundat av Haider då han lämnade FPÖ 2005. Partiet vill kontrollera invandringen och skydda den nationella kulturella identiteten. Partiet led ett hårt slag när Haider dog i en bilolycka 2008.

- Partier: Österrikiska Frihetspartiet FPÖ. Alliansen för Österrikes Framtid BZÖ
- Röster: FPÖ 17,5 %, BZÖ 10,7 %
- Mandat: FPÖ 34, BZÖ 21 (av 183)
- Tendens: vinner väljarstöd
- Position: i opposition, vågmästarroll

LITTERATURLISTA:

Inledning, Hbt-personers rättigheter i dagens Europa

Trends of LGBTI-phobic hatred demonstrate the need for European-wide action, ILGA-Europe statement, Brussels, 11/9/2012

European Parliament resolution on the fight against homophobia in Europe (2012/2657(RSP), 120521

Gay parades banned in Moscow for 100 years, BBC News Europe, 17.08.2012

Ukrainian Parliament discusses law amendments banning the promotion of homosexuality, ILGA Europe Press Release 20.05.2012,

European Parliament condemns, consideration of anti-gay laws, Gray, Stephen, Pink News, 29.05.2012

Serbisk polis stoppar prideparad, Dagens Nyheter, 03.10.2012

FRA Factsheet, Homophobia Study 2010, Fundamental Rights Agency, 2010

Hbt-personers mänskliga rättigheter

EU adopts Directive offering protection to victims of homophobic and transphobic crimes, ILGA-Europe News, 12.09.2012

European Parliament legislative resolution of 12 september 2012 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, European Parliament document A7-0244/2012

ILGA-Europe Rainbow Index, May 2012, ILGA-Europe Rainbow Map, May 2012

Högerextrem homofobi: historia och ideologi

Taggart, Paul, *Populism*, Open University Press, 2000

2083-A declaration of European Independence, Anders Behring Breiviks manifest, 2011

Det homosexuella hotet mot den vita rasen. Nazistisk och rasistisk homofobi på Internet, En rapport från RFSL och EXPO om nazistiska och rasistiska grupperns homofobiska propaganda på internet, RFSL och EXPO, 2005

Zick, Andreas, Küpper, Beate och Hövermann, Andreas, *Intolerance, prejudice and discrimination: A European report*, Friedrich Eberhard Stiftung, 2011

(En kort förklaring av den metod som används i rapporten: antimuslimska attityder och homofobi ($r = .27$), sexism och homofobi ($r = .42$), rasism, invandringsfientliga attityder och antisemitism och homofobi ($r = .25, 0,28, 0,29$ resp.) I Storbritannien: rasism och homofobi ($r = .42$) Ett tal högre än 5 är en stark relation, 3-5 måttlig och under 3 svaga s. 70).

En våg av högerextrema partier i Europa?

Taggart, Paul, *Populism*, Open University Press, 2000

Wilson, Robin and Hainsworth, Paul, *Radical right parties and discourse in Europe: A challenge for our times*, European Network Against Racism (ENAR), Bryssel, 2012, sid. 7

Europeiska Valdatabasen EED: (Några av) de uppgifter som används i analysen i denna publikation är baserade på material från "European Election Database». Uppgifterna samlas in från originalkällor, sammanställs och görs tillgängliga av den norska Social Science Data Services (NSD). NSD är inte ansvariga för analys eller tolkning av data som presenteras här.

Litteratur som använts för att bestämma partiernas ideologi:

Mudde, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge, 2007

Mudde, Cas, *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*, Routledge, 2005

Ramet, Sabrina P, *Central and Southeast European Politics Since 1989*, Cambridge, 2010

För referenser på pressfriheten i länderna har information hämtats från Freedom House, *Freedom of the Press 2012*, publicerad på www.freedomhouse.org

Högerextrema och invandringsfientliga partier i europeiska parlament

BELGIEN:

European Election Database, *Parties in Belgium*, kontrollerad 121010

European Election Database, *Belgium: Parliamentary Elections 2010*, kontrollerad 121119

Pauwels, Teun, *Explaining the strange decline of the populist radical right Vlaams Belang in Belgium: The Impact of Permanent Opposition*, Acta Politica, Vol 46, nr 1, 2011

BULGARIEN:

European Election Database, *Parties in Bulgaria*, kontrollerad 121010

Genov, Nikolai, *Radical Nationalism in Contemporary Bulgaria*, Review of European Studies, Vol 2, Nr 2, dec 2010

Bulgarian Nationalists 'ATAKA' Cut Off Support for Borisov's Minority Govt, Sofia News Agency Novinite.com, 110708, kontrollerad 121031

DANMARK:

European Election Database, *Parties in Denmark*, kontrollerad 121010

European Election Database, *Denmark Parliamentary Elections 2011*, kontrollerad 121119

Dansk Folkeparti på väg ut i kylan, Svenska Dagbladet, 110908

ESTLAND:

Ramet, Sabrina P, *Central and Southeast European Politics since 1989*, Cambridge, 2010

European Election Database, *Estonia*, kontrollerad 121011

Mudde, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge, 2007, sid. 54

Bennich-Björkman, Liv och Johansson, Karl Magnus, *Explaining moderation in nationalism: Divergent trajectories of national conservative parties in Estonia and*

Latvia, Comparative European Politics, Vol 10, Nr. 5, 2012

FINLAND:

Jungar, Ann-Cathrine, *Challenges await the True Finns*, Baltic Worlds, 121110, kontrollerad 121113

European Election Database, *Parliamentary Elections*, kontrollerad 121015

FRANKRIKE:

European Election Database, *Parties in France*, kontrollerad 121010

European Election Database, *France Parliamentary Elections 2007 round 1*, kontrollerad 121010

Ministère de L'Interieur, *Résultats des elections legislatives 2012*, interieur.gouv.fr, kontrollerad 121119

Le Pens niece leads Front Nationals return to parliament, France24.com, 120618, kontrollerad 121012

Socialists set to form French government but Front National may enter parliament, RFI, 120611, kontrollerad 121012

GREKLAND:

Greece's radical right Golden Dawn party maintains share of vote, the Guardian, 120618, kontrollerad 121112

Grekland skakas, Expo.se, 120509, kontrollerad 121112

European Election Database, *Parties in Greece*, kontrollerad 121010

ITALIEN:

European Election Database, *Parties in Italy*, kontrollerad 121010

European Election Database, *Parliamentary Elections in Italy*, kontrollerad 120101

Ruzza, Carlo, och Fella, Stefano, *Populism and the Italian Right*, Acta Politica, Vol 46, Nr 2, 2011

LETTLAND:

Mudde, Cas, *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge, 2007

Latvia forms a government, European Voice, 111025, kontrollerad 121110

Bennich-Björkman, Liv och Johansson, Karl Magnus, *Explaining moderation in nationalism: Divergent trajectories of national conservative parties in Estonia and Latvia*, Comparative European Politics, Vol 10, Nr. 5, 2012

European Election Database: *Latvia Parliamentary Elections*, kontrollerad 121119

LITAUEN:

Ramet, Sabrina P, *Central and Southeast European Politics Since 1989*, Cambridge, 2010

European Election Database, *Lithuania Parliamentary Elections*, kontrollerad 121119

The Central Electoral Commission of the Republic of Lithuania, *Election to the Seimas...*, 121029, kontrollerad 121119

NEDERLÄNDERNA:

European Election Database, *Parties in Netherlands*, kontrollerad 121018

Vossen, Koen, *Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and his Party for Freedom*,

Politics, 2011, Vol 31 nr 3

NORGE:

Norway local elections: *Breivik's old party suffers*, BBC News Europe, 110913, kontrollerad 121113

Bengtsson, Alexander, *Viktigt att peka på skiljelinjerna*, Expo.se, kontrollerad 121113

European Election Database, *Norway: Parliamentary Election 2009*, kontrollerad 121119

POLEN:

European Election Database, *Parties in Poland*, kontrollerad 121010

Ramet, Sabrina P, *Central and Southeast European Politics Since 1989*, Cambridge, 2010

Polish nationalism resurgent, BBC Europe, Jan Repa, 060509 kontrollerad 121010

Pankowski, Rafal, *Right wing extremism in Poland*, Friedrich Ebert Stiftung, oktober 2012

RUMÄNIEN:

European Election Database, *Parties in Romaina*, kontrollerad 121010

Mudde, Cas (ed), *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*, Routledge, 2005

Slovakien:

European Election Database, *Parties in Slovakia*, kontrollerad 121010,

Mudde, Cas (ed), *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*, Routledge, 2005

Malová, Darina, och Ucen, Peter, *Slovakia*, European Journal of Political Research, vol 50, 2011

SLOVENIEN:

European Election Database, *Parties in Slovenia*, kontrollerad 121015

Mudde, Cas (ed), *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*, Routledge, 2005

SVERIGE:

Ekman, Mikael och Poohl, Daniel, *Ut ur skuggan: En kritisk granskning av Sverigedemokraterna*, Natur och

Kultur, 2010

STORBRITANNIEN:

European Election Database, *Country: UK*, kontrollerad 121011

Hope not Hate, *Hate Groups: BNP*, kontrollerad 121015

TJECKIEN:

Mareš, Miroslav, *Right Wing Extremism in the Czech Republic*, Friedrich Ebert Stiftung, september 2012

European Election Database, *Czech Republic Parliamentary Elections 2010*, kontrollerad 121112

TYSKLAND:

European Election Database, *Parties in Germany*, kontrollerad 121010

German Radical right bucks European trend, BBC News Europe, 120718, kontrollerad 121010

UNGERN:

European Election Database, *Parties in Hungary*, kontrollerad 121010

Rosenberg, Ervin, *Gästkolumnen: Fidesz reviderar historien*, DN, 120702

Hungary's government tightens grip on arts, The Art Newspaper, 120209, kontrollerad 121113

European Election Database, *Country Hungary*, kontrollerad 121010

ÖSTERRIKE:

European Election Database, *Austria: Parliamentary Election 2008*, kontrollerad 121005

Mudde, Cas, *Populist Radical right Parties in Europe*, Cambridge University Press, 2007, sid. 80-81, 84

FPÖs partiledare hyllar gammal nazist, Expo.se, 120105

European Election Database, *Parties in Austria*, kontrollerad 121010

Högerextrema partiers inflytande i Europa

Van Der Brug, Wouter, och Fenneman, Meindert, *What causes people to vote for a radical right party? A review of recent work*, International journal of public opinion research, vol 19 nr 4 2007

Europeiska skillnader och strategier

Rydgren, Jens, *Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family*, European Journal of Political Research, vol 44, nr 3, maj 2005

Vossen, Koen, *Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and his Party for Freedom*,

Politics, 2011, Vol 31 nr 3

Bulgarien: omfattande homofobi och en problematisk diskurs

European Election Database: *Parties in Bulgaria*, kontrollerad 121010

Human Rights in Bulgaria in 2010, Årsrapport Bulgarian Helsinki Committee, 2011

Bulgarian Culture Minister Bashes Gay Community, Sofia News Agency Novinite.com, 120105, kontrollerad 121113

USA, *USSR Will Make Bulgaria Gay Sex Tourism Destination – Nationalists*, Sofia News Agency Novinite.com, 120630, kontrollerad 121031

World Values Survey, 1981-2008 Official Aggregate, v.20090901, 2009, World Values Survey Association. (www.worldvaluessurvey.org)

Genov, Nikolai, *Radical Nationalism in Contemporary Bulgaria*, Review of European Studies, Vol 2, nr 2, dec 2010

The Bulgarian Orthodox Church implicitly backs calls for violence against Gay Pride, Sofia Pride via ILGA Europe, 120618, kontrollerad 121105

Bulgarian Radical rights to March against Gays on Sofia Pride Day, Sofia News Agency Novinite, 120129, kontrollerad 121010

ILGA-Europe, *Country by country: Bulgaria*, kontrollerad 121010

Mejlintervju med Monika Pisankaneva, ordförande vid Bilitis Resource Center Foundation, Sofia, Bulgarien, Okt 2012

ILGA-Europe Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Trans and Intersex People in

Europe 2011, ILGA-Europe, 2011

Ungern: nationalistisk majoritet i parlamentet

Responses to information requests, HUN104102.E, Hungary: Situation and treatment of sexual minorities, including legislation, state protection, and support services, Immigration and Refugee Board of Canada, 120627

Zick, Andreas, Küpper, Beate och Hövermann, Andreas, *Intolerance, prejudice and discrimination: A European report*, Friedrich Eberhard Stiftung, 2011, sid. 63

ILGA-Europe Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Trans and Intersex People in

Europe 2011, ILGA-Europe, 2011

Hungary: New Constitution Enshrines Discrimination, Human Rights Watch, 110419, tillgänglig via

<http://www.unhcr.org/refworld/country,,HRW,,HUN,,4db6617fc,0.html>, kontrollerad 121113

Krugman, Paul, *Hungary, Misunderstood?*, NYT Opinion Pages, 120121, kontrollerad 121113

Furore erupts over Fidesz call to ban Gay Pride March, Politics.hu, 090831, kontrollerad 121015

Bruni, Frank, *Would this post get me jail time in Russia?*, NYT Opinion Pages, 120424, kontrollerad 121113

The long march of Fidesz, The Economist, 120107

Kulich, Nicholas, *Foes of Hungary's Government Fear "Demolition of Democracy"*, New York Times, 111221

European Parliament resolution on the fight against homophobia in Europe (2012/2657(RSP)), 120521

Takács, Judit et al, *Don't Ask, Don't Tell, Don't Bother: Homophobia and the Hetero-norm in Hungary*, sid. 79

105 in Trappolin, L et al (eds), *Confronting Homophobia in Europe. Social and Legal Perspectives*, Oxford; Hart

Publishing, 2012

Intervju med Tamás Dombos, projektkoordinator vid Háttér Support Society for LGBT People in Hungary, Okt 2012

Frankrike: ett rosatvättat Front National

Rydgren, Jens, *Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family*, *European Journal of Political Research*, Vol 44, nr 3, may 2005

Zick, Andreas, Küpper, Beate och Hövermann, Andreas, *Intolerance, prejudice and discrimination: A European report*, Friedrich Eberhard Stiftung, 2011, sid. 65

ILGA-Europe Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Trans and Intersex People in

Europe 2011, ILGA-Europe, 2011

French Church says gay marriage law just for the few, ILGA-Europe, 121105, kontrollerad 121113

Tensions rise in French gay marriage debate, The Local France Edition, 121105, kontrollerad 121113

“Pas de Tribune pour Marine Le Pen: Décryptage du programme et des discours du FN par Egalité LGBT

2012”, Campagne d'interpellation égalité LGBT 2012 election présidentielle, egalitelgbt2012.fr

Intervju med Thomas Fouquet-Lapar, Inter-LGBT, Nov 2012

Nederländerna: “Intolerans mot intolerans?”

ILGA Rainbow Index 2011

Zick, Andreas, Küpper, Beate och Hövermann, Andreas, *Intolerance, prejudice and discrimination: A European report*, Friedrich Eberhard Stiftung, 2011

ILGA-Europe Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Trans and Intersex People in

Europe 2011, ILGA-Europe, 2011

Vossen, Koen, *Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and his Party for Freedom*,

Politics, 2011, Vol 31 nr 3

Netherlands Islam Freedom: Profile of Geert Wilders, BBC News Europe, 110623, kontrollerad 121113

Geert Wilders gjorde katastrofval, Expo Idag, 120913

Intervju med Philip Tijsma, chef för Public Affairs vid HBT-rättsorganisationen COC Nederland, Nov 13, 2012

Sverige: ett hot mot synlighet?

World Values Survey, 1981-2008 Official Aggregate, v.20090901, 2009, World Values Survey Association

(www.worldvaluessurvey.org)

ILGA-Europe Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Trans and Intersex People in

Europe 2011, ILGA-Europe, 2011

ILGA-Europe, Country by country: Sweden, 121113

Ekman, Mikael och Poohl, Daniel, Ut ur skuggan: En kritisk granskning av Sverigedemokraterna, Natur och

Kultur, 2010

Åkesson, Jimmie och Herrstedt, Carina, SD – ett parti för hbt-personer, Aftonbladet Debatt 100330

SD enda parti utanför Pride, SvD, 120801, kontrollerad 121113

Sverigedemokraternas principprogram, antaget av Landsdagarna 2011, Tryckversion 1,0, februari 2012

Hat-attacken mot Sveriges homosexuella, Aftonbladet, 070805, kontrollerad 121113

SD-politiker: Homosexuella har avloppssex, Expo Idag, 120802

SD-politiker: RFSL är pedofiler, Interassistmen.se, 121105

Intervju med Ulrika Westerlund, ordförande i Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, RFSL, Nov 2012

TCO

TCO är en facklig centralorganisation som har 15 medlemsförbund med tillsammans 1,2 miljoner medlemmar. Därav är 60 000 studerandemedlemmar i något av fackförbunden inom TCO.

Bland TCO-förbundens medlemmar finns många olika yrkesgrupper, allt från civilekonomer, jurister, civilingenjörer och statsvetare till socionomer, lärare, sjuksköterskor, poliser och skådespelare. TCO är den fackliga centralorganisation vars förbund organiserar flest akademiker.

TCO-förbunden finns inom alla områden på arbetsmarknaden, inom såväl privat och offentlig sektor som inom tjänste- och tillverkningsindustrin. Fackförbunden har stora kunskaper och lång erfarenhet av de spelregler som gäller mellan anställda och arbetsgivare.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

TCO

EXPO

